

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KORUYUCU, ÖNLEYİCİ VE BAKIM SONRASI HİZMETLER

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK FAALİYETLER.....	5
Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı.....	7
Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri.....	9
Ulusal Çocuk Forumu.....	10
Çocuk Danışma Kurulları.....	10
Sosyal Uyum Programı.....	11
Çocuk Hakları Raporlama Çalışmaları.....	11
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER.....	13
Dijital Risklere Karşı Önleyici Faaliyetler.....	14
Çocuklara Yönelik Yayınlarla İlişkin Faaliyetler.....	15
Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri.....	17
Bağımlılığın Önlenmesine İlişkin Faaliyetler.....	18
Ebeveyn Kaybı Yaşanmış Çocuklara Yönelik Hizmetler.....	19
Özel Kreş, Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri Hizmetleri.....	20
Çocuklar Güvende Ekipleri.....	22
Kırsal Bölgelerde Çocuklar İçin Koruyucu ve Önleyici Hizmetler.....	24
Çocuk Yaşam Merkezleri.....	24
BAKIM SONRASI REHBERLİK HİZMETLERİ.....	27
Rehberlik, Danışmanlık ve İzleme Hizmetleri.....	30
İstihdam Desteği ve Özel Sektör İstihdam Teşviki.....	32
İstihdam Hayatına Uyum Eğitimleri.....	35
Bütçe ve Finansal Destek.....	35
Barınma Destek Hizmeti.....	36
Çeyiz Desteği (Evlenme Yardımı).....	37
NELER ÖĞRENDİK?.....	38
SORULAR.....	40
KAYNAKLAR.....	46

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KORUYUCU, ÖNLEYİCİ VE BAKIM SONRASI HİZMETLER

Öğrenme Çıktıları

Katılımcı meslek elemanlarının, program sonunda, aşağıda belirtilen bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazanmış olması beklenir:

- * Bilgi (Kuramsal ve/veya olgusal bilgi olarak tanımlanmıştır.)
 - i. Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere yönelik temel bilgileri bilir ve açıklar.
 - ii. Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlerin uygulama temeli de dahil olmak üzere hak, sorumluluk ve yükümlülüklerini bilir.
- * Beceriler (Bilişsel ve/veya uygulama becerileri olarak tanımlanmıştır.)
 - i. Uygulamalı olarak Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere yönelik yorum ve analiz yapma becerisi kazanır.
- * Yetkinlikler
 - i. Alana Özgü Yetkinlik
 - ii. Öğrenme Yetkinliği
 - iii. Sorumluluk Alabilme
- * Bunlara ek olarak katılımcıların aşağıda yer alan bilgi, beceri ve tutumları kazanmış olmaları beklenir:
 - i. Hatırlama (Çocuk koruma ve refah sistemi içinde yürütölen koruyucu, önleyici ve gündüzlü hizmetlere ilişkin uygulamanın esaslarını ve yöntemini tanımlayabilir.)
 - ii. Anlama (Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere ilişkin uygulama sistemini ilişkilendirebilir, karşılaştırabilir.)
 - iii. Uygulama (Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere ilişkin uygulama yürütebilir.)
 - iv. Analiz etme (Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere ilişkin uygulamanın esaslarını, uygulama yöntemi ve sistemini kategorize edebilir, uygulamalar arasında bağlantı kurabilir.)
 - v. Değerlendirme (Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere ilişkin uygulamaları planlayabilir ve değerlendirebilir.)
 - vi. Oluşturma (Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetlere ilişkin hizmetleri yönetebilir ve yönlendirebilir.)

2

Anahtar Sözcükler

Çocuk hizmetleri, çocuk hakları, koruyucu hizmetler, önleyici hizmetler, gündüzlü hizmetler, bakım sonrası hizmetler

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

GİRİŞ

Bu dersin amacı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) uhdesinde yürütölen koruyucu, önleyici ve bakım sonrası hizmetler hakkında temel düzeyde bilgi alt yapısının oluşturulmasıdır. Bu kapsamda, çocuk koruma ve refah sistemi içinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde yürütölen çocuk haklarına yönelik faaliyetler, koruyucu-önleyici hizmetler ve bakım sonrası hizmetlere ilişkin uygulama esaslarının, yönteminin ve sisteminin temelleri ele alınmıştır.

Bu amaç ve kapsamda, Şekil 1’de göröldüğü üzere çocuk haklarına yönelik faaliyetler; koruyucu, önleyici hizmetler ve bakım sonrası rehberlik hizmetleri olmak üzere üç ana başlık altında uygulama ve faaliyetler açıklanmıştır.

Bu derste yer alan ana başlıklardan birisi, çocuk haklarına yönelik faaliyetlerdir. Çocuk hakları, tüm çocukların doğuştan sahip oldukları yasal ya da ahlaki açıdan; eğitim, sağlık, yaşama, barınma ve korunma haklarının tümünü tanımlamakta kullanılan evrensel bir kavramdır. Bu bağlamda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde; Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, İl Çocuk Hakları Komitesi, Ulusal Çocuk Formu, Çocuk Danışma Kurulları, Sosyal Uyum Programı gibi çalışmalar yürütölmektedir. Adı geöen bu çalışmalar, bu derste alt başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

Bu derste ele alınan konulardan bir diğeri de koruyucu ve önleyici hizmetlerdir. Koruyucu ve önleyici hizmetler, çocuklara yönelik riskleri önceden tespit edip bu riskleri bertaraf etmeyi ve çocuğun olumlu gelişiminin desteklenmesine yönelik hizmetlerin hayata geçirilmesini amaçlayan en önemli unsurlardan biridir. Bu derste, koruyucu ve önleyici hizmetler kapsamında dijital risklere karşı önleyici faaliyetler, çocuklara yönelik yayınlara ilişkin faaliyetler, eğitim ve farkındalık faaliyetleri, bağımlılığın önlenmesine yönelik faaliyetler alt başlıklar hâlinde açıklanmıştır. Ayrıca, ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara yönelik hizmetler, Çocuklar Güvende Ekipleri, kırsal bölgelerde çocuklar için koruyucu ve önleyici hizmetler, Çocuk Yaşam Merkezleri ve özel kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüpleri hizmetleri de bu bölümde alt başlıklar hâlinde ele alınmıştır.

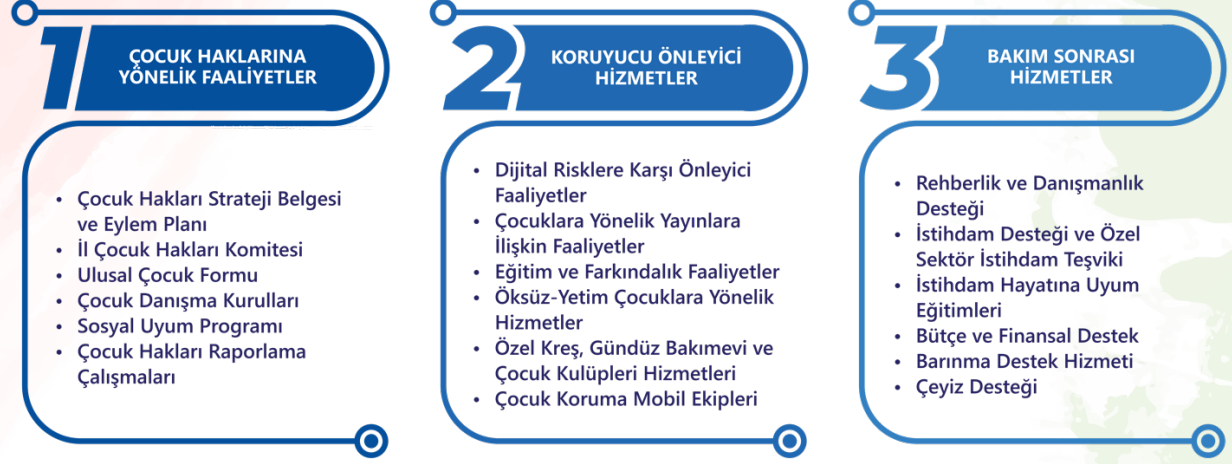
Bu derste anlatılan çocuk haklarına yönelik faaliyetler, Çocuk Hakları Daire Başkanlığı; koruyucu ve önleyici hizmetler, Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığı ile Öksüz, Yetim ve Gündüz Hizmetleri Daire Başkanlığı; bakım sonrası hizmetler ise Rehberlik ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinesinde yürütölmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 1: Koruyucu, Önleyici ve Bakım Sonrası Hizmetler

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK FAALİYETLER

Çocuk hakları; sağlık, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçları sağlamayı, bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine uygun bir şekilde desteklenmelerini, her türlü ihmal ve istismardan korunmalarını sağlamayı içermektedir. Bununla yanında, çocukların erişkinlerden farklı fizyolojik ve psikolojik özelliklere sahip oldukları, sürekli büyüme ve gelişme gösterdikleri bilinciyle, yetişkinlere tanınan tüm hakların yanı sıra çocuklara tanınan bazı özel hakları ifade etmektedir.

Çocukların haklarını korumak ve kendileri ile ilgili süreçlere katılımlarını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi hazırlanmış ve Birleşmiş Milletlerin 44. Genel Kurulunda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilerek imzaya açılmıştır. Türkiye, Sözleşmeyi, Lozan Antlaşması'nın hükümleri doğrultusunda **17, 29, 30. maddelerine çekince koyarak** 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihli ve 4058 sayılı TBMM Uygun Bulma Kanunu uyarınca iç hukuk kural ve usullerini oluşturmuştur.

Madde 17: Devlet, kitle iletişim araçlarının, çocuğun gelişimi açısından önemini kabul eder. Çocuğun, bunlarla çeşitli bilgi ve belgelere ulaşmasını sağlar, kendi kültürü ve dili bakımından bu araçlarla alabileceği gereksinimleri karşılar. Ayrıca kitle iletişim araçlarının verebileceği her türlü zarardan çocukları korur.

Madde 29–30: Çocuklara verilen eğitim, onların gelişimlerini en yüksek düzeyde sağlayacak şekilde olmalıdır. Eğitim, çocukların hoşgörüsünü, kendi kültürüne ve farklı kültürlerle saygısını, ayrımcılığa karşıtlığını, doğaya saygısını artıracak biçimde düzenlenir. Çocuğun kendi kültürü, bulunduğu ülkedekinden farklıysa gelişim ve eğitim hakkının her aşamasında buna gereken özen gösterilir.

5

Sözleşme, çocukların haklarıyla ilgili en kapsamlı belge ve bu haklara uluslararası yasa gücünü kazandıran ilk metin olarak tarihe geçmiştir (İnan, 1995). Aynı zamanda Sözleşme, dünyada en yaygın kabul gören uluslararası belge niteliğinde olup 196 ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşmenin imzalandığı gün olan 20 Kasım ise Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kabul edilmektedir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuklara özel tanınan haklar dört ana başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar, "çocuğun üstün yararı", "yaşama ve gelişme hakkı", "korunma hakkı" ve "katılım hakkı"dır (bk. Şekil 2).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 2: BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 4 Ana İlkesi

HAK	AÇIKLAMA	İLGİLİ MADDE
1 Ayrımcılık Gözetmeme	Tüm çocukların haklarından yararlanması ve hiçbir şekilde ayrımcılığa maruz kalmamasıdır.	Haklar; çocukların doğum yerleri, konuştukları dil fark etmeksizin bütün çocuklar içindir. Büyüklerinin inançları ve görüşleri nedeni ile çocuklara ayırım yapılmaz. (Madde 2)
2 Çocuğun Yüksek Yararı	Her koşulda, çocuğun faydasına olacak durumlar için çalışılmalıdır ve çocuğun yararı üstün tutulmalıdır.	Çocuklarla ilgili yasa ve uygulamaları oluşturanlar, öncelikle çocukların yararını düşünmek zorundadır. (Madde 3)
3 Yaşama ve Gelişme Hakkı	Çocukların ekonomik ve sosyal haklarıyla en doğrudan ilgili olan ilkedir.	Çocuğun gerçek çıkarını anlamak, onun sürece katılımının sağlanması ile mümkündür. (Madde 6)
4 Katılım Hakkı	Çocuğun gerçekte neyin çıkarına olduğunu bilmek, onun katılımının sağlanması ile mümkündür.	Her çocuk, görüşlerini serbestçe ifade etme, kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerinin dikkate alınmasını isteme hakkında sahiptir. (Madde 12)

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuk hakları kavramı belirli standartlara kavuşarak sözleşmeyi imzalayan ülkelerce garanti altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanması ve izlenmesinden sorumlu "Koordinatör Kuruluş" olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir. Ancak 03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (ASPB) kurulmasıyla (Mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görev ve yetkileri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olan Çocuk Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Bu yeniden yapılanma sonucu, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması ve izlenmesinden sorumlu koordinatör kurum olma sorumluluğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı uhdesine devrolmuştur. Bunun yanı sıra, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde çocuk haklarına ilişkin ayrı bir daire başkanlığı oluşturulmuştur. 2018 yılına gelindiğinde ise Bakanlığın ismi Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değişmiş, 2021 yılında yapılan değişiklik ile de bakanlığın ismi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olmuştur.

Son güncellemeler ile Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanması ve izlenmesinden sorumlu koordinatör kurum, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. ASHB bünyesinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesindeki Çocuk Hakları Daire Başkanlığı tarafından çocuk hakları alanında yürütülen çeşitli çalışmalar aşağıda yer alan başlıklar altında açıklanmaktadır (bk. Şekil 1).

Çocuk haklarına yönelik olarak periyodik raporlar hazırlanmakta, Türkiye'de kaydedilen ilerlemeler ve geri kalan konular ortaya konmaktadır. Bu raporlarda, çocuk refahına ilişkin mevzuat ve uygulamadaki ulusal gelişmeler, çocuk koruma reformlarına ilişkin uluslararası göstergelerle birlikte ayrıntılı bir şekilde

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ele alınmaktadır (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), 2023). İlerleyen bölümlerde bu konuya daha ayrıntılı yer verilmektedir.

Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı

Anayasada yer alan sosyal devlet anlayışı doğrultusunda, çocukların bütün haklarının korunması ve yüksek yararlarının gözetilmesi için gerekli yasal ve idari önlemleri almak üzere ulusal çalışmalar yürütülmektedir. Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimlerini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etme görevi, 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına verilmiştir.

Çocuk haklarının etkin bir şekilde uygulanması ve çocuk haklarına yönelik iş ve işlemlerde koordinasyonun sağlanması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda, ilk olarak 2010 yılında, 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı çalışmalarına başlanmıştır.

2013-2017 yıllarını kapsayan Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinesinde diğer tüm bakanlıkların katkı ve katılımı ile 2013 yılında hazırlanmıştır. Belge, Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulunun ilk toplantısında Yüksek Planlama Kurulunca değerlendirilerek onaylanmış, 14 Aralık 2013 tarih ve 28851 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de çocuk refahı odaklı bütünsel bir çocuk politikasının olmaması ve çocuklara yönelik hizmetlerin planlanması ve sunulmasında önemli bir rol oynayacağı gerekçesi ile hazırlanan belge, çocuk haklarına ilişkin hazırlanan ilk strateji belgesi olma özelliği taşımaktadır.

Çocuk haklarına yönelik ulusal bir strateji belgesi hazırlanabilmesi için öncelikle mevcut durumun detaylı analizi yapılmıştır. Bu analizde, eğitim, sağlık, çocuk koruma sistemi ve bakım hizmetleri, çocuk adalet sistemi, engellilere yönelik hizmetler, çocuk işçiliği, çocuk katılımı, çocuk ve medya, çocuğun boş zamanlarını değerlendirme imkânları, aile ve çalışma hayatının uyumu, bildirim ve izleme mekanizması gibi çocuk haklarına yönelik konu başlıkları ele alınmıştır. Bu bağlamda hazırlanan Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda (2013-2017), çocuğa saygı ve çocuk hakları kültürünün geliştirilmesi, çocuk hakları temel alınarak eğitim ve sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi, çocuk haklarıyla ilgili düzenlemelerde çocukların görüşlerine de başvurulması gibi düzenlemeler öne çıkmaktadır (ASPB, 2013: 1- 2). Bu politikalar uygulanırken gözetilecek temel kriter ise çocuğun yararının her zaman gözetilmesi olarak belirtilmiştir. Çocuğun yüksek yararının yanı sıra çocuğun masumiyeti, çocuğa saygı kültürü ve aileye saygı ile ailenin desteklenmesi hususları da gözetilmesi gereken diğer kriterler olarak belirtilmiştir (ASPB, 2013: 39-40).

Uygulamaya konulan 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nın takibi 6 aylık periyodik raporlar aracılığıyla yapılmıştır. İzleme faaliyetlerinde, Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu toplantılarında ve 2012-2017 yıllarını kapsayan Birleştirilmiş 4. ve 5. Periyodik Ülke Raporu çalışmalarında çocuk hakları uygulamaları ile ilgili durum analizleri yapılmıştır. Yapılan bu analizler neticesinde ortaya konan güçlü yönler, geliştirilmesi gereken alanlar ve süreçler, 2023-2028 Türkiye

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın inşasını oluşturmuştur. Bu doğrultuda hazırlanan 2023-2028 Strateji Belgesi ve Eylem Planı; eğitim, sağlık, adalet hizmetleri, özel gereksinimli çocuklara yönelik hizmetler, aile bütünlüğünün korunması, çocuk koruma sistemi ve bakım hizmetleri, çocuk işçiliği, göç, afet, çocuk ve medya, çocuk katılımı, erken çocukluk gelişimi, bildirim ve izleme mekanizmaları gibi birçok alanda ayrıntılı çalışmaları içermektedir.

Çocuk hakları alanında belirlenen öncelikler çerçevesinde, 2023-2028 yılları arasında mevzuat, politikalar ve hizmetler dâhil olmak üzere Türkiye'de çocuk hakları alanında yapılacak çalışmalara yön vermesi hedeflenen 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın hazırlanması sürecinde, çocuk hakları uygulamalarının ulusal ve uluslararası mevzuat ilkelerini de kapsayacak şekilde geliştirilmesi ve çocukların etkin katılımlarının sağlanması amacıyla Çocuk Hakları İl Çocuk Komite temsilcisi çocukların görüşleri ile her yıl düzenlenen Çocuk Forumlarında yer alan içerikler de belgeye yansıtılmıştır. Aynı zamanda 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın hazırlanması sürecinde, Cumhurbaşkanlığı İnsan Hakları Eylem Planı ve Kalkınma Planları başta olmak üzere ulusal düzeydeki plan ve programlardan; uluslararası bakış açısı ile uyumlanmak için ise 2022-2027 Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesi'nin yöntem ve içeriğinden faydalanılmıştır. Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlık sürecinde, taslak belgeye ilişkin ilgili tüm tarafların yazılı görüşlerine başvurulmuş, alınan geri bildirimler doğrultusunda güncellenen belge, tüm tarafların katılımı ile gerçekleştirilen Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı Çalıştay'ında değerlendirilmiştir. Çalıştay sonucunda oluşturulan son taslak belgeye ilişkin ilgili tüm tarafların görüşleri tekrar alınmıştır (ASHB, 2023).

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme başta olmak üzere uluslararası çocuk hakları belgelerinde yer alan temel haklar, üst politika belgeleri, 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı sonuçları, İnsan Hakları Eylem Planı, 11. Kalkınma Planı ve 2022-2027 Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesi'nde yer verilen stratejik amaçlar çerçevesinde, 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'ndaki temel alanlar belirlenmiştir. Buna göre, belgenin temel öncelik alanları altı başlık hâlinde tasnif edilmiştir:

- Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı
- Çocuk Dostu Adalet
- Aile ve Çocuğa Yönelik Koruma ve Destek Hizmetleri
- Alternatif Bakım Hizmetleri
- Afet, Kriz ve Acil Durumlardan Etkilenen Çocuklara Yönelik Hizmetler
- Bilgi Teknolojilerine Erişim ve Güvenli İnternet Kullanımı

Belirlenen stratejik hedefler doğrultusunda oluşturulan her bir faaliyete ilişkin gerekçeler, ilgili başlık altında yer almış; faaliyetten sorumlu kurumlar, faaliyetin gerçekleştirilmesiyle ilgili kurumlar, faaliyet için belirlenen süre ve performans göstergeleri tablolar hâlinde belirtilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilke ve hükümlerinin yetişkinler ve çocuklar başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerince öğrenilerek hayata geçirilmesi ve çocukları ilgilendiren her konuda çocuk katılımını etkin kılabilmek amacıyla Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde her ilde Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri oluşturulmuştur. Çocuk Hakları İl Çocuk Komitelerinin Oluşturulması, Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge ile yasal zemini oluşturulan komiteler, 2000 yılından beri çalışmalarını sürdürmektedir.

Komitelere katılım bütünüyle gönüllülük esasına dayanmaktadır ve komitede yer almak için 0-18 yaş aralığında yani çocuk olmak yeterlidir. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri bünyesinde yer alan Çocuk Hakları Komitesi Yetişkin Temsilcisine başvurularak üye olunması gerekmektedir.

Komiteler bünyesinde aşağıdaki çalışmalar yerel ve ulusal çapta gerçekleştirilmektedir:

- **Çocuk hakları akran eğitimi ve diğer eğitimler (Uluslararası veya geçici koruma altında olan çocuklara yönelik çocuk hakları ve sosyal uyum eğitimi)**
- **Seminer, forum (20 Kasım Çocuk Hakları Günü Ulusal Çocuk Forumu)**
- **Toplantı (Çocuk Danışma Kurulu Toplantıları)**
- **Kültürel, sosyal ve sportif etkinlikler (Spor müsabakaları, satranç turnuvası, gezi programları, kamp, tiyatro vb.)**
- **Önemli günlerin kutlamaları (20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü vb.)**
- **Ödüllü yarışmalar (şiir, kompozisyon, resim, hikâye, fotoğraf vb.)**
- **Tanıtım stantları, çalıştaylar, ziyaretler (il, ilçe, köy, bürokrasi ve STK'lar)**
- **Sergi, tiyatro**

Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri, gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerle çocukların; aile, toplum ve kamusal yaşama katılımları için imkânlar sağlamakta, çocuk haklarına ilişkin bilinç ve duyarlılığı geliştirmeye çalışmakta ve çocukların her kademede karar alma süreçlerine katılmasını desteklemektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ulusal Çocuk Forumu

Ulusal Çocuk Forumları, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 42. maddesinde yer alan "Taraf devletler, sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler" ifadesini temel almaktadır. Bu doğrultuda, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin imzalanmasının 10. Yılı nedeniyle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve UNICEF'in katkıları ile 81 ilden katılım sağlayan çocuk delegelerle 2000 yılı Kasım ayında I. Ulusal Çocuk Forumu gerçekleştirilmiştir.

Çocukların katılım hakkını kullanarak belirledikleri sorun ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini sundukları bu forumlar, çocuğun katılım hakkını kullanmasının yanı sıra bilinç ve duyarlılığın artırılmasını da sağlamaktadır.

Türkiye'de, 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü her yıl kutlanmakta ve bu kutlamalar kapsamında 2000 yılından itibaren her yıl Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda Ulusal Çocuk Forumları düzenlenmeye devam etmektedir. Ulusal Çocuk Forumları, 81 ilin Çocuk Hakları Komitelerinden gelen çocuk temsilcilerin (1 kız ve 1 erkek) katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Forumlarda, her yıl çocuklar tarafından seçilen tema üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Forumların sonuç bildirgesi, ulusal çocuk koordinatörleri tarafından TBMM'de Meclis Başkanı ve milletvekillerine sunulmaktadır.

Çocuk Danışma Kurulları

Çocuk Danışma Kurulları, 11.04.2014 tarihli ve 241 sayılı "Çocuk Danışma Kurulunun Oluşturulması ve Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge" ile oluşturulmuştur. Kurul, en az 2 yıl aktif Çocuk Hakları İl Çocuk Komitesi üyesi olanlar arasından ve üyeler tarafından kapalı oy usulü ile Çocuk Forumunda seçilmektedir. Seçilen kız ve erkek çocuk sayısı eşit olmak üzere 18 üye ve 2 Türkiye Koordinatöründen oluşan toplam 20 kişilik bir kuruldur. Kurulun görevleri aşağıdaki gibidir:

- Çocuklarla ilgili alınan her karar ve çalışmaya aktif katılım sağlamak,
- Çocuklarla ilgili politikaların belirlenmesinde etkin rol almak,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtım ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak,
- Her yıl bir eylem planı oluşturarak Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleriyle paylaşmak ve takibini yapmak.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sosyal Uyum Programı

Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu çocukların topluma uyum süreçlerinin akran desteği ile geliştirilmesi ve çocuklar arasında karşılıklı iletişim ve iş birliğine olanak sağlayacak bir platformun oluşturulması amacı ve Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığı ile Sosyal Uyum Programı düzenlenmektedir. Sosyal Uyum Programı ile çocukların sosyal uyum problemlerini en aza indirmek, toplumdaki risklere ve faydalanabilecekleri kaynaklara ilişkin farkındalıklarını artırmak; kültürler arasında anlayışın ve hoşgörünün geliştirilmesini sağlamak hedeflenmektedir.

Çocuk Hakları Raporlama Çalışmaları

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin uygulanmasından ve izlenmesinden sorumlu koordinatör kuruluştur. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 44. maddesi kapsamında “Ülke Kalkınma Raporları” başlığı altında periyodik olarak ulusal çocuk hakları raporları hazırlanmaktadır.

İlk ülke raporu, 17 Mayıs 2006’da BM Çocuk Hakları Komitesi’nin 42. oturumunda sunulmuştur. Türkiye, 2019 yılında dördüncü ve beşinci periyodik ülke raporlarını BM Çocuk Hakları Komitesi’ne sunmuştur.

Çocuk hakları alanındaki gelişmelerin temel referansını, 2005-2019 döneminde Türkiye’nin birleştirilmiş 2. ve 3. raporu ile birleştirilmiş 4. ve 5. raporları oluşturmaktadır. Aile ortamı ve alternatif bakım, bu raporun ana konuları arasında yer almaktadır.

ASHB bu raporlarda, ülke genelinde çocuk refahına ilişkin mevzuat ve uygulamadaki gelişmeleri, incelemenin merkezinde yer alan Türkiye’deki çocuk koruma reformlarına ilişkin uluslararası göstergelerle birlikte ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Çocuk hakları, dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu yasal ya da ahlaki açıdan; eğitim, sağlık, yaşama, barınma ve korunma gibi haklarının tümünü tanımlamakta kullanılan evrensel bir kavramdır.
- Çocukların haklarını korumak ve kendileri ile ilgili kararlarda görüşlerini almak amacıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi hazırlanmış ve Birleşmiş Milletlerin 44. Genel Kurulunda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilerek imzaya açılmıştır.
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuklara özel tanınan haklar dört ana başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar; “çocuğun üstün yararı”, “yaşama ve gelişme hakları”, “korunma hakları” ve “katılım hakları”dır.
- Çocuk Hakları Komitesi, yılda iki kez, Nisan ve Ekim aylarında düzenli olarak toplanmaktadır. Bu toplantılarda, neler yapılacağına dair kararlar alıp bu kararlara göre çalışmalar yürütmektedir.
- Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığıyla, Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu çocukların topluma uyum süreçlerinin akran desteği ile geliştirilmesi ve çocuklar arasında karşılıklı iletişim ve iş birliğine olanak sağlayacak bir platformun oluşturulması amacıyla Sosyal Uyum Programı düzenlenmektedir.
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 44. maddesi kapsamında Ülke Kalkınma Raporları başlığı altında periyodik olarak ulusal çocuk hakları raporları hazırlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER

Çocuk koruma alanı, çocuk haklarını temel alan üç düzeyli bir koruma sisteminden oluşmaktadır. Birincil düzey önleme; toplumdaki bütün çocukların temel gereksinimlerini karşılamak üzere toplumun geneline (çocuklar, ebeveynler, çocuklarla çalışanlar) yönelik yapılan bilgilendirme, eğitim ve farkındalık çalışmalarını kapsamaktadır.

İkincil düzey önleme, risk faktörlerinin azaltılmasını hedefleyen daha özgün; konu ve grup odaklı önleyici çalışmaları kapsamaktadır. Üçüncül düzey önleme ise tüm koruma ve önleme çalışmalarına rağmen ihmal ve istismara maruz kalmış çocukların korunmasını ve rehabilitasyonunu içeren çalışmalardır.

Bu bölümde, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde yürütülen birincil ve ikincil düzey koruyucu ve önleyici hizmetler (bk. Şekil 1) alt başlıklar hâlinde açıklanmaktadır.

2011 yılında çıkarılan 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 8. maddesi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevlerinin belirlemektedir. 8. maddenin (a) bendi; "çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek" ve (ç) bendi ise "çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaları oluşturmak ve uygulamaya koymak" olarak görev tanımlaması yapmakta ve doğrudan koruyucu ve önleyici hizmetlere ilişkin görevleri vurgulamaktadır.

Koruyucu ve önleyici hizmetler, çocuklara yönelik risklerin önceden belirlenip önlenmesini ve çocuğun olumlu gelişiminin desteklenmesini amaçlayan hizmetlerdir. Çocuk koruma sistemlerinde genellikle bütünsel bir yaklaşım benimsenmektedir ve yalnızca risklere odaklanmaktan ziyade çocuğun yaşam becerilerinin geliştirilmesini, riskli durumlar karşısında güçlendirilmesini amaçlayan yaklaşımlara vurgu yapılmaktadır. Bu yaklaşım, çocuk haklarının temel ilkelerinden olan "çocuğun yüksek yararına öncelik verilmesi" ilkesi ile de paralellik göstermektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Dijital Risklere Karşı Önleyici Faaliyetler

Çocukların dijital ortamlar üzerinden karşılaşılabilecekleri risklerin tespit edilmesi ve buna yönelik önleyici çalışmalar yapılması amacıyla 25.08.2017 tarihli ve 92246 sayılı oluru ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde "Sosyal Medya Çalışma Grubu" kurulmuştur. Sosyal Medya Çalışma Grubu, çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek, çocukların ihmal ve istismara maruz kalabileceği internet ortamlarında yer alan içeriklerle; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı gibi paydaş kurumlar ile iş birliği içinde mücadele etmeyi hedeflemektedir (ASHB, 2022).

Öte yandan, dijital risklere karşı koruyucu ve önleyici hizmetlerle ilgili olarak Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından çocukları, ebeveynleri, çocuk alanında ya da çocuklarla çalışanları ve toplumu bilgilendirmek, bahsi geçen gruplarla iletişim kurulmasını ve farkındalık kazanımını sağlamak amacıyla Çocuk için Dost Uygulamalar (DUY) isimli bir web sitesi oluşturulmuştur. Bu web sitesinin, çocuk dostu yayın ya da ürünlerin desteklenmesine ve geliştirilmesine

yönelik hizmet veren bir mekanizma olması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra bu web sitesi, çocuklar açısından yazılı, görsel, işitsel ve dijital yayınlarda yer alan zararlı içeriklerin, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde oluşturulan platformlara bildirilmesine ve böylece uzmanlarca incelenerek gerekli çalışmanın başlatılabilmesine olanak sağlamaktadır (ASHB, 2022).

Bu kapsamda, 0-6 yaş grubu çocukların, bilişim teknolojileriyle uygun bir şekilde tanıştırılması ve dijital risklerden korunması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı özel kreş ve gündüz bakımevlerindeki çocukların ebeveynleri ve görevli personele Bilişim Teknolojileri ve İnternetin Bilinçli Kullanımı Eğitimi verilmektedir (ASHB, 2022). Bu eğitimlerin yanı sıra dijital medyanın çocuk üzerindeki etkileri, dijital riskler, teknoloji kullanımında sınırların nasıl güvenli şekilde oluşturulabileceği gibi konularda ebeveynlere yönelik "**Çocukların Dijital Risklerden Korunması Konusunda Ebeveyn Rehberi**" oluşturulmuştur. Ayrıca çocuk kitabı seçiminde dikkat edilecek noktalar; çocukların, gelişimlerinde önemli rolü olan oyunlardan en etkili şekilde yararlanmalarının sağlanması ve çocuklarda kitap okuma alışkanlığı oluşmasına dair ebeveynlere yönelik önerilerin yer aldığı "**Oyuncak ve Kitap Seçiminde Ailelere Rehber**" isimli doküman hazırlanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuklara Yönelik Yayınlarla İlişkin Faaliyetler

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Koruyucu Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığı koordinasyonunda çocuklara yönelik yayınlara ilişkin olarak koruyucu ve önleyici hizmetler yürütülmektedir. Bu doğrultuda, 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu kapsamında Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu kurulmuştur.

Bugüne kadar Kurul tarafından; gazete, dergi, süreli yayın ve kitaplardan oluşan 23.952 basılı eser ile 73 kitap değerlendirilmiş olup değerlendirmesi yapılan kitaplardan 36'sı hakkında, küçükler için zararlı olduğu yönünde karar verilmiştir. Ayrıca Kurul tarafından, müstehcenlik suçu ile ilgili adli mercilere 13.419 adet rapor düzenlenmiştir.

Kurul, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki genel amaç ve temel ilkeleri göz önünde bulundurarak incelemeler yapmak ve basılı eserlerin çocuklar üzerinde muzır tesir yapıp yapmayacağına karar vermek ile görevlidir. Ayrıca Kurul, bu görevlere ilaveten Türk Ceza Kanunu'nun 426, 427 ve 428'inci maddelerinde tanımlanan suçlarla ilgili olarak yargı organlarına resmî bilirkişilik yapmakla görevlidir. Çocuklara yönelik yayınlara ilişkin faaliyetler kapsamında; toplumun, çocuklara yönelik zararlı yayınlar hakkında bilgi ve farkındalık sahibi olması ve zararlı içerikleri bildirmeleri amacıyla www.duy.aile.gov.tr web sitesi oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra toplumun, çocuklar için zararlı olduğunu düşündüğü yayınları ve uygulamaları doğrudan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimine ulaştırabilmesi için ise bir ihbar merkezi oluşturulmuştur. Duy İhbar Platformu üzerinden form, WhatsApp, Bip veya e-Posta ile bu husustaki ihbarlar alınmakta ve bu ihbarlar ilgili birim tarafından değerlendirilmektedir.

Çocuklara yönelik yayınlara ilişkin faaliyetlerin bir başka çıktısı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yapan uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından hazırlanan Çocuk Dostu Kitap Listesidir. Komisyonca uygun görülen kitaplar, yaş gruplarına göre kategorize edilerek Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü web sitesinde yayınlanmaktadır. Bu çalışma ile amaç, çocukları erken yaşta okumaya teşvik etmek, okumayı sevdirmek ve çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına destek olmaktır. Ayrıca bu çalışma ile ebeveynlere kitap seçiminde rehberlik edilmesi sağlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

T.C. AİLE VE SOSYAL
HİZMETLER BAKANLIğI
ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Genel Müdürlük Mevzuat İstatistikler Yayınlar Uygulamalar İletişim EN

Çocuk Dostu Kitap Listesi

Yazdır C- A+

Çocuk Dostu Kitap listesi güncellendi. 0-18 yaş grubu çocuklar için uzmanlarca belirlenen 1490 kitap listeye eklendi. Yaş gruplarına göre kategorize edilen kitaplara aşağıda yer alan tablo aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Kitap Listesi

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü web sitesinden Çocuk Dostu Kitap Listesine ulaşılabilir: <https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuk-dostu-kitap-listesi/>

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen koruyucu ve önleyici hizmetlerden birisi de eğitim ve farkındalık faaliyetleridir. Eğitim ve farkındalık faaliyetlerin amacı; çocukların, güvenli, destekleyici ve tüm haklarına erişimlerinin sağlanabileceği ortamlarda yetişmelerinin desteklenmesidir. Bu çalışma kapsamında çocuklara yönelik risklerin bertaraf edilmesi için ailenin, bakım verenlerin ve toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çeşitli eğitim modülleri, yazılı-görsel materyaller, rehberler üretilmekte; eğitimler ve

programlar düzenlenmektedir.

Ebeveynlerin, çocuklarla çalışan profesyonellerin, çocukla temas hâlinde olan tüm yetişkinlerin ve toplumun çocuklarla ilgili konularda doğru şekilde bilgilinmeleri amacıyla ilgili kurum ve STK temsilcileri, akademisyenler, yazarlar, yayıncılar ve alanında uzman kişilerin katılımı ile Çocuk Dostu Söyleşiler düzenlenmektedir. Söyleşilerin hedef kitleye yaygın şekilde ulaşabilmesi için Genel Müdürlük ve İl Müdürlükleri tarafından duyuru çalışmaları yapılmakta; düzenlenen söyleşilerde, çocuklarla ilgili olarak belirlenen bir konu detaylı olarak ele alınmaktadır. Bugüne kadar, "Çocuk ve Gençlik Yayıncılığı", "Dijital Bağımlılık", "Çocuk Dostu Oyun ve Oyuncaklar", "Siber Zorbalık", "Dijital Bağımlılığın Önlenmesinde Ebeveynlere Öneriler" konularında söyleşiler gerçekleştirilmiştir (ASHB, 2022).

17

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Youtube kanalından Çocuk Dostu Söyleşilere ait video kayıtlarına ulaşılabilmektedir.

<https://www.youtube.com/@CocukHizmetleriGm/videos>

Eğitim ve farkındalık faaliyetleri kapsamında, 11. Kalkınma Planı ve 2022 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan "**Erken çocukluk döneminden başlamak üzere çocuklara ihmal, istismar ve şiddet konularında farkındalık eğitimleri verilecek, çocukların yaşam becerileri güçlendirilecektir.**" maddesi dikkate alınarak çocukların yaşam becerilerinin güçlendirilmesine ilişkin kapsayıcı ve modüler bir eğitim programı hazırlanması planlanmıştır.

Bu doğrultuda, eğitim programının içeriği ve kapsamının belirlenebilmesi amacı ile çocuk alanında çalışmalar yürüten kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve akademisyenlerin katılımıyla bir çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştayın çıktıları ile desteklenen eğitim programı, çocukların yanı sıra ebeveynleri ve/veya bakım verenleri kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Eğitim programının, 0-6 yaş ve 7-18 yaş grupları ile tüm çocuklara ve ebeveyn ve/veya bakım verenlere yönelik modüllerden oluşması planlanmıştır. Eğitim programı; etkin ebeveynlik, ihmal ve istismar, çocukların gelişimsel özellikleri, duyarlı bakım, günlük rutinler, pozitif disiplin, etkileşimli rutinler, oyun ve oyun materyalleri, dijital ebeveynlik gibi konuları içermektedir.

Eğitim ve farkındalık faaliyetlerinden bir diğeri de Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden yararlanan çocukların, akranları ile her alanda eşit fırsatlara erişebilmelerini desteklemek amacıyla oluşturulan Okul Destek Projesidir. Proje kapsamında, sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden faydalandırılan çocukların psikososyal gelişimlerinin desteklenmesi, okulların rehberlik birimleri ile düzenli etkileşim hâlinde akademik hayatlarının takip edilmesi, okul devamlılığının takip edilmesi, akademik yönden desteklenmeleri amacıyla yardımcı kaynak kitapların temin edilmesi ve ihtiyaç duydukları akademik kurslara kayıtlarının yapılması sağlanmaktadır. Ayrıca çocuklara yönelik, akademik, sanatsal, sosyal, kültürel, eğitsel, bilişsel ve sportif alanlarda çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Bağımlılığın Önlenmesine İlişkin Faaliyetler

Bağımlılık, kişinin kullandığı maddeyi birçok kez bırakma girişiminde bulunmasına rağmen bırakamaması, giderek madde dozunu artırması, kullanmayı bıraktığında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, zararlarını görmesine rağmen madde kullanmayı sürdürmesi, zamanının büyük bölümünü madde arayarak geçirmesi olarak tanımlanmaktadır (Ögel, 2001). Bağımlılık, başlangıçta madde kullanımına dayanırken, günümüzde bağımlılık bir ilişki türü olarak tanımlanmakta ve davranışsal bağımlılıkları da içermektedir. Bu nedenle bağımlılık, sadece madde kullanımı ile sınırlanamayacak bir ilişki türüdür. Kumar bağımlılığı, seks bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı ya da internet bağımlılığı gibi psikolojik ve sosyal işlevselliği bozan farklı davranışsal bağımlılık türleri bulunmaktadır (Demirbaş ve Görgülü, 2022).

Bağımlılık ve madde kullanımı aynı zamanda önemli bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılığın önlenmesi ve rehabilitasyonuna yönelik çalışmalar; madde kullanımının sebep olduğu bireysel, ailevi ve sosyal sorunların tespit edilmesi ve bu nedenlerin önlenmesi gerekliliğini doğurmuştur. Bu bağlamda, bağımlılık ortaya çıkmadan alınacak önleyici tedbirler ve makro boyutta alınacak önlemler zorunlu hâle gelmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı uhdesinde de koruyucu ve önleyici çalışmalar kapsamında bağımlılığı önlemeye yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Bunlardan birisi **Dijital Bağımlılıkla Mücadele Kampanyasıdır**. Bu kampanya, "Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)" kapsamında, çocukların, interneti geliştirici şekilde ve bağımlılıktan uzak kullanmalarını sağlamak, dijital bağımlılık konusunda önleyici çalışmalar yürütmek amacıyla başlatılmıştır. Kampanya kapsamında, 81 ilde çocukların, sosyal, akademik, bilimsel ve kültürel ortamlarla buluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca dijital bağımlılık ve bağımlılığın önlenmesi konusunda topluma, ebeveynlere, çocuklara ve çocuklarla çalışan profesyonellere yönelik rehberlik çalışmaları yürütülmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bağımlılığın önlenmesine yönelik faaliyetlerden bir diğeri ise Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu kararları kapsamında oluşturulan **Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Seferberliğidir**. Bu doğrultuda, 81 ilde çocukların, sosyal, akademik, bilimsel ve kültürel ortamlarla buluşturulmasının desteklenmesi, çocukların interneti geliştirici şekilde kullanmalarını sağlayacak rehber olunması, dijital bağımlılık ve bağımlılığın önlenmesi konusunda ebeveynlerin ve toplumun bilgi ve farkındalık sahibi olması amacıyla rehber, broşür gibi materyaller oluşturmaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Ayrıca "Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı" doğrultusunda sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklara ve ailelerine yönelik uyuşturucu bağımlılığını önlemeye ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, 81 ilde sosyal hizmet modellerinden faydalandırılan 0-15 yaş grubu çocuklar, aileleri ve bakım personeline Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından oluşturulan **Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Teknoloji Bağımlılığı Eğitimi**; 15-18 yaş grubu çocuklar, ebeveynleri ve bakım personeline yönelik ise **Madde ve Teknoloji Bağımlılığı Mücadele Eğitimi** verilmektedir.

Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuklara Yönelik Hizmetler

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar için koruyucu ve önleyici mekanizmaları harekete geçirmek, ebeveyn kaybı yaşamış çocukların haklarını koruyarak refah düzeylerini yükseltmek ve toplumsal farkındalığı, dayanışmayı artırmak amacıyla tüm illerde Öksüz ve Yetim Hizmet Birimleri kurulmuştur. Bu birimler aracılığıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte politika ve stratejiler oluşturmak için çalışmalar yürütülmektedir.

Bu doğrultuda, Öksüz, Yetim ve Gündüz Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinesinde 81 İl Müdürlüğü bünyesinde Öksüz Yetim Hizmetleri Birimleri oluşturulmuş; her birimde iki personel bu alandaki çalışmaların il ve ilçe genelinde yürütülmesini planlamak, koordine etmek ve verileri Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne raporlamak üzere görevlendirilmiştir. İl Müdürlüğü ve Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde çalışmalara destek vermek üzere görevlendirilen personel tarafından, ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve ailelerine hane ziyareti yapılarak, çocuğun ve ailenin ihtiyaçları, mevcut durumda yararlanılan sosyal hizmet modelleri ile aileye sunulması planlanan hizmetler değerlendirilmektedir.

Ebeveyn kaybı yaşamış çocukların tamamına ulaşmak, bu çocukların ihtiyaçlarını ve sosyal hizmet modellerinden yararlanabilecek olanları tespit etmek amacıyla; ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve ailelere yönelik ziyaret yapılmaktadır. Ziyaretler sonucunda çocuğun ve ailenin ihtiyaçları tespit edilerek sosyal hizmet modellerine yönlendirme yapılmasının yanı sıra çocuk ve ailelere, rehberlik ve danışmanlık verilmesi, İŞKUR'a yönlendirme yapılması, hukuk birimlerince hukuki destek verilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca çocuğun ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda farklı kurum ve kuruluşlar tarafından sunulan hizmetlere yönlendirme de yapılmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; 2022 yılında **22 milyon 578 bin 378** çocuk bulunmaktadır. Çocuk nüfusun içerisinde toplam **352.171** çocuğun anne ve/veya baba kaybı yaşadığı tespit edilmiştir (**ASHB, 2022**).

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara yönelik çalışmalar doğrultusunda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sunulan hizmetlerle ilgili ailelere bilgi verilmesi ve yas sürecinde çocukların ve ailelerin desteklenmesi amacıyla “Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukları Destekleme Rehberi” de hazırlanmıştır. Hazırlanan rehberde, ebeveyn kaybı yaşamış çocukların yas sürecinde desteklenmesi, ebeveyn kaybı sonrası yürütülmesi gereken iş ve işlemler, çocuklar ve ailelerine yönelik hizmetlere ilişkin bölümler yer almaktadır. Bunların yanı sıra rehberde, ebeveyn kaybı yaşayan çocuklar için yapılabilecekler konusunda bilgilendirmeler yapılmaktadır.

Özel Kreş, Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri Hizmetleri

Kreşler, 0-24 aylık çocuklara, Gündüz Bakımevleri 25-68 aylık çocuklara, Çocuk Kulüpleri ise ilkokul ve ortaokul eğitimine devam eden çocuklara hizmet veren kuruluşlardır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı denetimindeki gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine ait kreş ve gündüz bakımevleri ile çocuk kulüplerinin işleyişine ilişkin hususlar, 30.04.2015 tarih 29342 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” ile belirlenmektedir. Bu doğrultuda, özel ve tüzel kişiler tarafından açılmak istenen kuruluşların açılış-kapanış ve denetleme işlemleri, ASH İl Müdürlüklerince yürütülmektedir.

Türkiye’de, 0-6 yaş grubu çocuklara farklı kurum ve kuruluşlar tarafından mevzuata dayalı olarak okul öncesi eğitim hizmeti ve erken çocukluk dönemine yönelik bakım desteği sunulmaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’ndan açılış izni olarak faaliyet gösteren özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüpleri, aşağıda yer alan mevzuat hükümleri doğrultusunda açılmakta ve işlemler bu hususta yürütülmektedir:

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik**
- **Kamu kurum ve kuruluşları tarafından açılan kuruluşlar, "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik"**
- **Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı faaliyet gösteren resmî okul öncesi kurumlar, "Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği"**
- **Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel kuruluşlar, "Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği"**
- **İş Kanunu'na göre işletmelerde açılan kuruluşlar, "Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik"**
- **Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı faaliyet gösteren kuruluşlar, "4-6 Yaş Grubuna Yönelik Sınıfların Açılışı"** kriterlerine göre hizmet vermektedir. Aynı zamanda, belediyeler tarafından çeşitli mevzuata göre bu yaş grubuna yönelik hizmet veren kuruluşlar açılabilir.

Özel kreş ve gündüz bakımevlerinden yararlanacak çocuklar için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanan herhangi bir ekonomik destek ödemesi bulunmamaktadır. Ancak erken çocukluk döneminde yer alan tüm çocukların kreş hizmetlerinden eşit olarak yararlanabilmesinin sağlanması amacıyla ilgili mevzuat doğrultusunda **kreş ve gündüz bakımevlerinin kapasitelerinin %3'ü, ücretsiz bakım hizmetine ayrılmakta ve bu kontenjan çocukların ücretsiz yararlanması için kullanılmaktadır.**

Bu kapsamda ücretsiz bakım hizmetinden;

- Ekonomik durumlarına bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları,
- Bakanlığa bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında bulunan çocuklar,
- Cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile kalan çocuklar,
- Ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları ile anne veya babası vefat etmiş ekonomik güçlük içindeki çocuklar,
- Tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar,
- Engelli ebeveyni olan çocuklar,
- Kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları, ASH İl Müdürlüklerince tespit edilerek yararlandırılmaktadır.

Özel kreş ve gündüz bakımevinin ücretsiz bakım hizmetinden yararlanmak isteyenlerin, illerde bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne dilekçe ile başvuru yapması gerekmektedir. Başvuru ve yönlendirme için kişiler, ALO 183 hattını da arayarak kayıt oluşturabilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, gelen başvuruları ücretsiz kontenjanlar ile sosyal çalışma görevlisi tarafından düzenlenecek sosyal inceleme raporuna göre değerlendirmekte ve İl Müdürlüğü tarafından uygun görülen çocuklar, ücretsiz olarak kuruluşlara yerleştirilmektedir. Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Çocuk Kulüpleri ile ilgili istatistiklerin takibi, raporlama yapılması, kuruluşlar ve kayıtlı çocuklarla ilgili bilgilerin takibinin yapılması ASH İl Müdürlükleri aracılığıyla Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından takip edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuklar Güvende Ekipleri

Çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek ve çocukları risklerden koruyarak refah içinde yaşamalarını sağlamak için Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı koordinesinde her ilde Çocuklar Güvende Ekipleri oluşturulmuştur. Oluşturulan bu ekipler aracılığıyla risk altındaki çocuklara yönelik tespit, yönlendirme ve izleme faaliyetleri yürütülmektedir.

Çocuklar Güvende Ekipleri, koruma ve bakım altında bulunan çocuklar ile aileleri başta olmak üzere farklı risk gruplarındaki çocuklara yönelik düzenli aralıklarla hane ziyaretleri gerçekleştirerek, çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarını değerlendirmektedir. Ekipler, gerektiğinde mesleki müdahalenin yanı sıra diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirmede bulunmakta, rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlamaktadır.

Çocuklar Güvende Ekiplerinin çalışma usul ve esasları 16.03.2023 tarihli Çocuklar Güvende Ekiplerinin Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge ile belirlenmektedir. Yönergenin 5. maddesi uyarınca, Çocuklar Güvende Ekipleri ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması gerekmektedir:

- **Ayrımcılık yapmama:** Hiçbir çocuk; kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin sahip olduğu, ırk, din, cinsiyet, din; ulusal, etnik, sosyal köken; mülkiyet, özel gereksinim ve diğer statüler nedeniyle ayrıma uğramaz. Her çocuk, ihtiyacı olan destek ve hizmetlerden eşit ölçüde faydalanır.
- **Çocuğun üstün yararı:** Çocuklara yönelik alınacak tüm kararlarda ve atılacak tüm adımlarda, onların üstün yararının gözetilmesi ilkesi esas olup ihtiyaçlarının karşılanmasında kendilerinin, ailelerinin veya yasal temsilcilerinin görüşüne başvurulur.
- **Çocuğun yaşına ilişkin kanaatte bulunma:** İlgilinin yaşının tam olarak bilinemediği ve bu kişinin çocuk olduğu kanaatine yönelik bilgilerin varlığı hâlinde, çocuk olduğu yönünde değerlendirmede bulunulur.
- **Çocuğun katılımını kolaylaştırma:** Çocuklar, görüş ve isteklerini ifade etme ve kendi yaşamlarını ilgilendiren kararlara etkin şekilde katılma hakkına sahiptir. Çocuğun, yaşına, gelişim düzeyine ve durumuna uygun yöntemlerle ona bilgi verilir ve açıklama yapılır.
- **Aile odaklılık:** Tüm çocuklar ve ailelerinin, karşılaştıkları güçlüklerin üstesinden gelmeleri ve kaynaklara erişimlerine yönelik çalışmalar yürütülür. Psikososyal destek ve vaka yönetim süreçlerine, çocukların ve ailelerin aktif olarak katılımı sağlanır.
- **Hizmetlere ilişkin geri bildirim:** Ailelerin ve çocukların aldıkları hizmet ve desteklerin geliştirilmesine ilişkin geri bildirim vermeleri sağlanır.
- **Farklılıklar yönünden uygun hizmetler sağlama:** Çalışma yapılan topluluklardaki farklılıklara saygı gösterilmeli, sosyal norm ve yaygın tutumlardaki farklılıkların bilincinde olunmalıdır.
- **Bilgi gizliliği:** Aile ve çocukların aldıkları hizmet ve destekler hakkında sözlü veya yazılı yolla alınan her türlü bilgi ve belge gizlilik ilkesi doğrultusunda korunur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Hizmet bilgilendirmelerinin yazılı yapılması ve açık rızaya dayanması:** Hizmet sunumu öncesinde çocuklar ve aileler bilgilendirilerek yazılı onayları alınır. Yazılı onay veremeyecek durumda olan çocuklar için velisinden ya da vasisinden yazılı onay alınır.

Çocuklar Güvende Ekipleri, her ilde “tespit ve yönlendirme faaliyetlerini yürüten ekipler” ve “izleme faaliyetlerini yürüten ekipler” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Bu kapsamda:

- **Tespit ve yönlendirme faaliyetlerini yürüten Çocuklar Güvende Ekipleri tarafından;** sokakta ve/veya okullarda risk altında olduğu değerlendirilen çocukların tespiti yapılmaktadır. Tespit edilen çocuklara ve ailelere yönelik yürütülen çalışmalar sonucunda çocuk ve ailenin uygun hizmet modellerine yönlendirilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca çocuğun ailesine rehberlik hizmeti verilmekte, gerekli görülmesi hâlinde aile hakkında adli işlem başlatılabilmekte veya çocuk kurum bakımına alınabilmektedir.
- **İzleme faaliyetlerini yürüten Çocuklar Güvende Ekipleri tarafından;**
 - Yapılan sosyal inceleme sonucunda, hakkında herhangi bir tedbir kararı alınmasına ihtiyaç duyulmadan, ailesi veya yasal temsilcisi yanında kalması uygun görülen,
 - ASHB'ye bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında iken korunma veya bakım tedbir kararı kaldırılarak ailesine teslim edilen,
 - Çocuklar Güvende Ekipleri tarafından sokakta çalıştığı tespit edilen,
 - Adli birimler tarafından psikososyal servis raporu hazırlanarak İl Müdürlüğüne bildirilen;
 - Özel kreş ve gündüz bakımevlerinin ve çocuk kulüplerinin ücretsiz bakım kontenjanından faydalandırılarak ailesi yanında takip edilen,
 - Okul ile yapılan iş birliği çalışmalarında ailesi yanında takip edilmesi uygun görülen,
 - ŞÖNİM/Kadın konukevinden ayrılan kadının beraberindeki çocuklardan ailesi yanında takip edilen,
 - Deprem, yangın, sel gibi doğal afetlerden etkilenen çocuklara yönelik izleme faaliyetleri yürütülmektedir.

Çocuklar Güvende Ekipleri tarafından tespit edilen çocukların, sokakta yaşama/çalıştırılma veya dilendirilme nedenleri incelenerek çocuğun ve ailenin uygun bulunan sosyal yardım ve hizmetlere yönlendirilmesi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra ailelere yönelik danışmanlık, psikososyal destek ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca eğitim kurumlarındaki çocukların koruyucu ve önleyici hizmetlere erişimini artırmak amacıyla tüm illerde okullarda risk altında olduğu değerlendirilen çocukların tespit ve yönlendirme çalışmaları yürütülmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği arasında Çocukların Eğitim Süreçlerinin Güvenliğine İlişkin Koruyucu ve Önleyici Hizmet ve Tedbirlerin Artırılmasına Yönelik İş birliği Protokolü imzalanmıştır. Bu protokol uyarınca dezavantajlı okullar belirlenmekte ve bu okullar Çocuklar Güvende Ekipleri ile eşleştirilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuklar Güvende Ekipleri tarafından okullarda; rehberlik servisi, okul yönetimi ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde okul devamsızlığı gibi göstergelerle risk altında olduğu değerlendirilen veya sosyal hizmet müdahalesine ihtiyaç duyan çocuklar tespit edilmektedir. Çalışmalar kapsamında hane ziyaretleri yapılmakta, çocuğun ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda sosyal hizmet, sosyal destek ve rehberlik, danışmanlık gibi hizmetlere ulaşmaları sağlanmaktadır. Ayrıca

okullarda ve aile görüşmelerinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sunduğu hizmetler ve ALO 183 Sosyal Destek Hattına ilişkin bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

İzleme faaliyetleri kapsamında, Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığıyla izleme ve zamanında müdahale amacıyla periyodik olarak hane ziyareti yapılarak risk altındaki çocukların ve ailelerin karşılaşılabileceği riskler ve ihtiyaçları değerlendirilmektedir. Ayrıca koruma ve bakım altında bulunan çocukların aileleri yanında kalan kardeşleri de ekipler tarafından izlenmektedir.

Kırsal Bölgelerde Çocuklar İçin Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Cumhurbaşkanlığı İcraat Programı V. 180 Günlük Eylem Planı kapsamında 1 Temmuz-31 Aralık 2021 tarihleri arasında, "22 ilde kırsal bölgelerde çocuklar için koruyucu ve önleyici hizmetler hakkında bilgilendirme yapılması ve ihtiyaçların belirlenmesi" eylemi kabul edilmiş olup gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda çalışma tamamlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı İcraat Programı kapsamında tamamlanan çalışmada yalnızca çocuklara değil kırsal bölgede yaşıyan tüm bireylerle ilişki kurularak ihtiyaç duyulan sosyal hizmet modelleri hakkında rehberlik yapılmıştır. Bu çalışmanın faydaları değerlendirilerek büyükşehirler dışındaki 51 ilde de yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir.

Söz konusu faaliyet kapsamında, ASH İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezlerinde görev yapan sosyal çalışma görevlileri köyleri ziyaret ederek aileler, çocuklar, muhtarlar, okul idarecileri, belediye görevlileri ve imamlarla görüşmeler yapmıştır.

Çocuk Yaşam Merkezleri

Çocuk Hakları Evrensel Beyannameinde ifade edildiği üzere çocuğun, yaşama, barınma, sağlık, eğitim, gelişim, bir ayırım yapılmaksızın eşit haklara sahip olma, haklarının korunması ve gelişimini destekleyecek imkânlarla sahip olabilmesi öncelik taşımaktadır. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) kapsamında da çocuklara yönelik çalışmalarda "**Çocukların üstün yararı temelinde iyi olma hâllerinin desteklenmesi, potansiyellerini gerçekleştirmeye yönelik imkânların arturulması ve fırsat eşitsizliğinin azaltılması**" temel amaç olarak belirlenmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuğun, haklarını kullanabilmesi için öncelikle kamusal hizmetlerin de çocuklar için erişilebilir olması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, çocuklara ve ailelere yönelik danışmanlık ve destek hizmetlerinin kapsamını genişletmek, çocuklara sunulan sosyal imkânları artırmak ve çocukların okula devamlarının sağlanması ile sokakta karşılaşılabilecekleri her türlü tehlikeden korunması ASHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü görevleri arasındadır.

Söz konusu görevlerin daha etkin bir şekilde yerine getirilmesi için koruyucu ve önleyici hizmetler kapsamında öncelikle çocukların ihtiyaçlarını belirlemek gerekmektedir. Bu kapsamda, ihtiyaçları belirlemek ve çocukların sağlıklı gelişimlerine destek olabilecek hizmetlere erişimini kolaylaştırmak amacı ile gündüzlü çocuk hizmet merkezlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Gündüzlü çocuk hizmet merkezleri ile çocuklar için koruyucu ve önleyici hizmetlere erişimi artırmaya ve fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi, çocukların psikososyal gelişimlerinin desteklenmesi, çocuk hakları ve riskler konusunda rehberlik çalışmaları yapılması, dezavantajlı çocuklara yönelik risklerin azaltılmasına ilişkin çalışmaların yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla, hizmet modeli ve standartlarının geliştirilmesine yönelik pilot uygulama olarak Bursa ilinde Özne Çocuk Yaşam Merkezi hayata geçirilmiştir.

Özne Çocuk Yaşam Merkezinde çocuklara yönelik sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler düzenlenmektedir. Bu merkezde, çocukların, kitap okuma ve teknoloji kullanımı gibi konularda bilinçlendirilmesi, yaş ve gelişim özelliklerine uygun olan eğitici içerik ve oyunlara ulaşabilmesi amacıyla atölye ve etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca ailelere yönelik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sağlanmakta, Çocuk Hakları İl Çocuk Komitesi faaliyetleri ve Çocuklar Güvende Ekiplerinin çalışmaları koordine edilmektedir.

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketi sonrasında deprem bölgesinde geçici barınma alanlarında bulunan çocuklara yönelik Çocuk Yaşam Merkezleri kurulmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda, Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesinde, Hatay ili Antakya ilçesinde modüler yapılardan oluşan Çocuk Yaşam Merkezleri oluşturulmuştur. Bu merkezlerde, yürüyüş, harita atölyesi ve kız çocuklara yönelik STEM atölyesi gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Koruyucu ve önleyici hizmetler, çocuklara yönelik riskleri önceden tespit edip önlemeyi içeren ve çocuğun olumlu gelişiminin desteklenmesine yönelik hizmetlerin hayata geçirilmesini amaçlayan en önemli unsurlar arasındadır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından çocukları, ebeveynleri, çocuk alanında ya da çocuklarla çalışanları ve toplumu bilgilendirmek; bahsi geçen gruplarla iletişim kurulmasını ve farkındalık kazandırılmasını sağlamak amacıyla Çocuk için Dost Uygulamalar (DUY) isimli bir web sitesi oluşturulmuştur.

Çocuklara yönelik yayınlara ilişkin faaliyetlerin bir çıktısı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yapan uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından oluşturulan Çocuk Dostu Kitap Listesi'dir.

Eğitim ve farkındalık faaliyetlerin amacı, çocukların güvenli, destekleyici ve tüm haklarına erişimlerinin sağlanabileceği ortamlarda yetişmelerinin desteklenmesidir.

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar için koruyucu ve önleyici mekanizmaları harekete geçirmek, yetim ve öksüz çocukların haklarını koruyarak refah düzeylerini yükseltmek, toplumsal farkındalığı ve dayanışmayı artırmak amacıyla tüm illerde Öksüz ve Yetim Hizmet Birimleri kurulmuştur.

Kreşler, 0-24 aylık çocuklara; Gündüz Bakımevleri ise 25-66 aylık çocuklara hizmet veren kuruluşlardır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından tüm çocukların kreş hizmetlerinden eşit olarak yararlanabilmesinin sağlanması amacıyla, mevzuat doğrultusunda, Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin kapasitelerinin %3'ü ücretsiz bakım hizmetine ayrılmaktadır.

Çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek ve çocukları risklerden koruyarak refah içinde yaşamalarını sağlamak amacıyla Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı koordinesinde her ilde Çocuklar Güvende Ekipleri oluşturulmuştur. Oluşturulan bu ekipler aracılığıyla risk altındaki çocuklara yönelik tespit, yönlendirme ve izleme faaliyetleri yürütülmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BAKIM SONRASI REHBERLİK HİZMETLERİ

Bu ders kapsamında ele alınan üçüncü ana başlık bakım sonrası rehberlik hizmetleridir. Bakım sonrası rehberlik hizmetleri, kuruluş bakımı hizmetlerinden faydalanan çocukların, bakım sonrası süreçte toplum içinde bağımsız hayata hazırlanması ve uyum süreçlerinde karşılabilecekleri psikososyal risklere karşı güçlendirilmesi için izleme, rehberlik ve destekleme çalışmalarını içermektedir. Çocukların, kuruluş bakımı sona erdiğinde, bağımsız yaşam becerilerini kazanmış olması oldukça önemlidir. Bu nedenle çocuğun, reşit olarak kurumdan ayrılmasına iki yıl kala bu çalışmalara başlanmakta ve kurumdan ayrıldıktan sonra izleme çalışmalarına devam edilmektedir.

Çocuğun, kurum bakımından reşit olarak ayrılma durumu ile ilgili çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda tedbir kararlarının on sekiz yaşın doldurulması ile sona ereceği ancak bazı koşullarda mahkeme tarafından tedbirin süresinin uzatılabileceği belirtilmektedir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 24'üncü maddesi uyarınca "Korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması hâlinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabilen gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir." hükmü doğrultusunda kanuna göre reşit olduktan sonra korunma kararının devamı aşağıda belirtilen şartlara bağlıdır:

- Ortaöğretime devam edenlerin 20 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.
- Yükseköğrenime devam edenlerin 25 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.
- 18 yaşını doldurmuş ve öğrenime devam etmeyen çocukların, bir iş veya meslek sahibi olarak kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması amacıyla 20 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.
- Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan ve çalışmaktan âciz olan çocukların korunma kararı uzatılır (Madde 24).

Buna ek olarak aynı maddenin devamında; "Bunlardan korunma kararı kalkmış ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, Kurumca himaye olunur. Bu çocukların, emek karşılığı iâşe, ibate ve harçlıkları, Kurumca karşılanmak kaydıyla Kurum hizmetlerinde çalışmaları da sağlanabilir" ibaresine yer verilerek kız çocukları için bir ayrıcalık tanınmıştır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 7'nci fıkrasının, 6'ncı bendinde ise; "Tedbirin uygulanması, on sekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir." hükmü amirdir.

Çocuğun, kuruluştan ayrılışı ve bakım sonrası hayata hazırlanmasına yönelik usul ve esaslar ise Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 34'üncü maddesi ile hükme bağlanmış ve uygulamanın çerçevesi net olarak çizilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Buna göre, "çocuğun koruma altına alınmasını gerektiren hâllerin ortadan kalkması, çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılması veya reşit olması hâlinde ayrılış planı hazırlanarak ayrılış işlemi" gerçekleştirilmektedir. Çocuğun korunma/tehdit kararının kalkması hâlinde yapılacak işlemler ise aşağıdaki gibi hükmedilmektedir:

- Ayrılış planı, çocuk, aile ve yakınlarının katılımı ile hazırlanır. Çocuk, aile ve yakınları; ayrılış sonrasında sağlanacak hizmetler hakkında bilgilendirilerek iş birliğine katılımları teşvik edilir.
- Ailesinin veya yakınının yanına döndürülen çocukların ikamet ettikleri ildeki İl Müdürlüğünce en az bir yıl düzenli aralıklarla izlenmesi ve ihtiyaçlarına göre diğer tedbirler ile desteklenmesi sağlanır.
- İhtisaslaştırılan kuruluşlardan hizmet alan çocuğun, psikososyal destek hizmetinin tamamlanıp tamamlanmadığına, çocuğun takibini yapan sosyal serviste görevli sosyal çalışma görevlisinin de katıldığı Kuruluş Koordinasyon Komisyonunun teklifi üzerine İl Değerlendirme Kurulu tarafından karar verilir. Bu çocuklardan, bakım tedbirinin veya korunma kararının devamına ihtiyaç duyulan çocukların durumları değerlendirilir ve İl Değerlendirme Kurulu tarafından uygun sosyal hizmet modeli veya yerleştirileceği çocuk hizmet birimi belirlenir.

Çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılarak Kurumdan ayrılması hâlinde ise çocukla ilgili her türlü iş ve işlem ile çocuğun aile yanında izlenmesi, çocuğun hizmetten yararlandırıldığı ilin İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir.

Çocuğun, reşit olarak ayrılması hâlinde yapılacak işlemler aşağıdaki gibi hükmedilmektedir:

- Çocuğun, toplumsal hayata hazır olma durumuna yönelik değerlendirme, reşit olmasına iki yıl kala yapılarak bu süreç içinde çocuk için belirlenen plan dâhilinde toplumsal yaşama ve istihdam hayatına hazırlık çalışmaları tamamlanır. Ayrılış planı, çocuk, çocuğun ailesi ve yakınlarının katılımı ile hazırlanır.
- Reşit olarak ayrılan çocuğun dosyası, bakım sonrası rehberlik ve izleme kapsamında değerlendirilmek üzere İl Müdürlüğüne gönderilir.
- Çocuğun ikamet ettiği ilde, İl Müdürlüğünce görevlendirilecek bakım sonrası rehberlik ve izleme görevlisi ile çocuğun ayrıldığı kuruluş koordineli olarak çalışır.
- Çocuğun, bakım sonrası rehberlik ve izleme ile toplumsal destek kapsamında yeni yaşantısına uyumu ve ihtiyaç duyacağı konulara yönelik çalışmalar kişinin rızası ile en az bir yıl süreyle yapılır.

Bağımsız Yaşama Hazırlık ve Bakım Sonrası Rehberlik, İzleme ve Değerlendirme Hizmetlerinde Temel İlkeler aşağıdaki gibidir:

- Empati,
- Bireysel ihtiyaçlara göre planlama,
- Gençlerin görüşlerinin dikkate alınması,
- Eğer işler beklendiği gibi gitmezse ikinci bir şansın sağlanması,
- Periyodik değerlendirme, gözden geçirme ve kontrol (ASHB, 2020).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bakım hizmetleri sunulurken uzun süre kurum ortamında kalan gençlerin, bağımsız yaşama hazırlanması ve bu süreçte karşılaşılabilecekleri risklere karşı güçlendirilmesi için izleme, rehberlik ve destekleme çalışmaları yapılması elzemdir. Bu çalışmalar, çocuğun bakımının sağlandığı birimden başlamaktadır. Çocuğun, reşit olarak kurumdan ayrılmasına müteakiben yapılacak çalışmalar, Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme Birimlerince yürütölmekte ve takip edilmektedir.

Bakım sonrası rehberlik çalışmalarının standart, erişilebilir ve sürdürülebilir olması açısından Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, "Gençlere Yönelik Hayata Hazırlama Rehberi", "Gençlerin Hayata Hazırlanmasına Yönelik Personel Rehberi" ve "Sosyal Hizmet Modellerinden Yararlanan Gençlere Yönelik Yüksek Öğrenim Rehberi" hazırlanmıştır. Bu rehberlere şu adresten ulaşılabilir: <https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/bakim-sonrasi-rehberlik-ve-izleme-hizmetleri/>.

Bu kapsamda, gençlerin, bakım sonrasında hayatlarını en iyi şekilde sürdürebilmeleri için çalışmalar; rehberlik, danışma ve izleme hizmetleri, kamu ve özel sektörde istihdam desteği, iş hayatına uyuma yönelik eğitimler, bütçe ve finansal destek hizmetleri, barınma destek hizmetleri ve çeyiz yardımı olmak üzere altı başlıkta ele alınacaktır (bk. Şekil 1 ve Şekil 3).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 3. Bakım Sonrası Sürece Yönelik Hizmetler

30

Rehberlik, Danışmanlık ve İzleme Hizmetleri

Rehberlik, danışmanlık ve izleme hizmetleri, sosyal hizmet modellerinden yararlanmakta olup reşit olarak ayrılmasına iki yıl kalmış çocukların bakım sonrasında bağımsız yaşama hazırlanması, istihdam edilme sürecinde ve toplumsal hayata uyum aşamasında gerekli olan destek, rehberlik ve en az bir yıl süreli izleme hizmetlerini kapsamaktadır.

Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımı ve Bakım Sonrası Rehberlik Hizmetlerine Yönelik 19.02.2016 tarihli Genelge ile bakım sonrası izleme ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin esaslar, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 24'üncü maddesinde yer alan

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

“Korunma kararı kalkan çocukların kurumla ilişkilerinin devamı sağlanır. Bu çocuklara gerektiğinde imkânlar ölçüsünde kurumca yardımcı olunur.” hükmü çerçevesinde açıkça belirlenmiştir.

Bu kapsamda:

- Reşit olarak kuruluştan ayrılan kişinin izlenmesi ve ihtiyaç duyulan rehberlik çalışmalarının yapılması amacıyla İl Müdürlüğü bünyesinde, İl Müdür Yardımcısı başkanlığında, Kuruluş Müdürü ve ilgili meslek elemanlarından en az bir kişinin katılımıyla Bakım Sonrası Rehberlik İzleme ve Değerlendirme Komisyonunun oluşturulması,
- Korunma/bakım tedbiri kararı sona eren kişinin izlenmesi için en son yararlandığı sosyal hizmet modelini sunan birim tarafından meslek elemanı görevlendirilmesi,
- İzleme ve rehberlik hizmetinin sunulması için kişinin bu hizmetten yararlanmayı kabul etmesi esas olup kişinin izleme ve rehberlik hizmetini istememesi durumunda yazılı beyanı alınarak söz konusu hizmetin sonlandırılması,
- İzleme ve rehberlik faaliyeti, korunma/bakım tedbiri kararı sona erdikten sonra üçer aylık periyodlarla bir yıl boyunca meslek elemanı tarafından yürütülerek, yapılan izleme ve rehberlik faaliyetlerinin “18 Yaşını Tamamladıktan Sonra Kuruluştan Ayrılmış Bireylere Dair İzleme ve Değerlendirme Formu” aracılığıyla komisyona sunulması,
- İzleme faaliyeti sona eren kişinin durumunun Komisyon tarafından değerlendirilerek ihtiyaç duyulması hâlinde izleme faaliyetinin bir yıl daha uzatılması,
- Komisyonun, il genelinde yapılan izleme ve rehberlik çalışmalarına ilişkin Bakanlığın istediği istatistiki bilgileri göndermesi gerektiği,
- Kanun kapsamında istihdam hakkından yararlanarak o yıl içinde kamu kurumlarına atanan kişilere yönelik Bakanlığın belirlediği konularda İl Müdürlükleri tarafından İş Hayatına Uyum Semineri düzenleneceği yükümlülükleri açıkça belirtilmektedir.

Genelgede yer alan talimatların yanı sıra devlet korumasında yetişen gençlerin, reşit olduktan sonra toplumsal hayata uyum süreçlerini desteklemek üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, 2019 yılında rehberlik hizmeti projesi yürürlüğe konulmuştur. Proje çalışmaları kapsamında, reşit olarak kurum bakımından ayrılan gençlerin ev ve iş yerlerine ziyaretler gerçekleştirilerek gerekli rehberlik çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca tüm kamu kurum ve kuruluşları ve sosyal hizmet modellerinden yararlanmış kişilerin kurdukları sivil toplum kuruluşları ile iş birliği çalışmaları yürütülmektedir. Bu doğrultuda, bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları ve dernekler ilk kez 2018 yılında ortak bir platformda buluşturulmuştur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **ASHB koordinatörlüğünde ilk kez 2019 yılında, reşit olarak kurum bakımından ayrılmış gençler tarafından kurulmuş 35 sivil toplum kuruluşu temsilcisi ile bir çalıştay gerçekleştirilmiştir (ASHB, 2020).**

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından koruma ve bakım altında bulunan 13-18 yaş aralığındaki çocuklara yönelik kurum bakımı sonrası hayata hazırlama çalışmaları kapsamında "Yaşam Becerileri ve Kariyer Gelişimi Eğitim Programı" uygulanmaktadır. Ayrıca çocuklara mahremiyet bilincinin kazandırılması amacıyla çocuk hizmetleri alanında çalışan personele, çocukla temas hâlinde olan paydaş kurum çalışanlarına ve ebeveynlere yönelik "Çocuklarda Mahremiyet Bilinci" eğitim kitabı hazırlanmıştır.

Eğitimler, özel kreş ve gündüz bakımevi personeline, özel kreş ve gündüz bakımeviden hizmet alan çocukların ebeveynlerine, çocuk hizmetleri alanında çalışan personele, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden faydalanan ailelere, koruyucu ailelere ve paydaş kurumların çalışanlarına verilmektedir.

ASHB ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan protokol kapsamında "Etkinliklerle Değerler Eğitimi Programı" doğrultusunda, çocuk bakım kuruluşlarında korunma ve bakım altında bulunan çocuklara yönelik değerler eğitimi verilmektedir (ASHB, 2022).

32

İstihdam Desteği ve Özel Sektör İstihdam Teşviki

Sosyal hizmet modellerinden yararlanan ve reşit olarak koruma kararı sona eren gençlerin; geçimlerini sağlayacak, düzenli gelir getiren bir işlerinin olması, yaşamlarını bağımsız bir şekilde sürdürebilmeleri için kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle reşit olan ve koruma kararı sona eren gençlerin, kamu veya özel sektörde istihdam edilebilmelerine yönelik birtakım uygulamalar geliştirilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2018 yılında yapılan düzenleme ile hak sahipliği başvuru süresi, 2 yıldan 5 yıla, yılda bir defa yapılan atama işlemi ise yılda 3 defaya çıkarılmıştır. Ayrıca, yapılan değişiklik ile daha önce uygulamada olan ve ilköğretim mezunlarının yardımcı hizmetler, ortaöğretim ve üzeri eğitim kurumları mezunlarının ise memur olarak atanması uygulaması değiştirilmiş, gençlerin öğrenim durumlarına uygun kadrolara atanma imkânı getirilerek, üniversiteye girişleri teşvik edilmiştir. Sosyal hizmet modellerinden yararlanan ve reşit olarak korunma kararı sona eren gençlere, kamu kurum ve kuruluşlarında bir defaya mahsus istihdam hakkı tanınmaktadır. Gençlerin bu haktan yararlanılabilmeleri için hizmet aldıkları kuruluşa veya kuruluşun bağlı olduğu İl Müdürlüğüne, hizmetin sona ermesinden sonra en fazla beş yıl içinde dilekçe ile başvurmaları ve Form A belgesinin düzenlenmesi gerekmektedir. Kamuda istihdam hakkından yararlanıp göreve başladıktan sonra her ne surette olursa olsun görevden ayrılma durumunda, başka bir istihdam hakkı bulunmamaktadır. İstihdam hizmetlerinden yararlandırılarak işe yerleştirildikten sonra sorumlulukların yerine getirilmemesi ve sebepsiz olarak işe gidilmemesi durumunda gençler, müstafi sayılmaktadır. Müstafi sayılma durumunda, istihdam hizmetlerinden tekrar faydalanmak mümkün olmamaktadır.

2828 sayılı Kanun veya 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca, haklarında korunma veya bakım tedbiri kararı alınmış olup -aralıklı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil- iki yıldan az olmamak üzere sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklardan, reşit olduğu tarih itibarıyla bu hizmetlerden yararlanmaya devam edenler, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmektedir.

Sosyal hizmet modellerinden yararlanan ve reşit olarak korunma kararı sona eren gençlere, kamuda istihdam edilinceye kadar ya da kamuda istihdam edilememeleri durumunda özel sektörde istihdam imkânı sağlanabilmektedir. Özel sektörde istihdam edilme durumunda, "31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu doğrultusunda ödenmesi gereken malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi, kısa vadeli sigorta kolları primi ve genel sağlık sigortası primi ile işsizlik sigortası primi, sigortalı ve işveren hissesinin tamamı sigortalının işe giriş tarihinden itibaren beş yıl süre ile Hazine tarafından karşılanmaktadır". Bu haktan yararlanabilmek için bulunulan ildeki İşKUR İl Müdürlüğüne başvurulması gerekmektedir. Bunun yanı sıra gençlerin, kendi imkânları ile iş bulmaları hâlinde özel sektör teşvikinden yararlanması mümkün olabilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Reşit oluncaya kadar korunma/bakım tedbiri kararı altında yetişen ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sunmuş olduğu sosyal hizmet modellerinden yararlanan gençlerin, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdamına ilişkin iş ve işlemler; 2828 sayılı Kanununun Ek 1'inci maddesi ve bu kanun maddesine dayanılarak hazırlanan Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelik'teki usul ve esaslar çerçevesinde yapılmaktadır. Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımı ve Bakım Sonrası Rehberlik Hizmetleri Genelge ile Form-A Belgesi'nin düzenlenmesi, Bakanlığa gönderilmesi ve reşit olduktan sonra korunma/bakım tedbiri kararı sona eren kişiye sunulacak rehberlik hizmetlerinde uyulması gereken hususlarda açıklamalara yer verilmiştir.

Buna göre, FORM-A Belgesi'nin düzenlenebilmesi için gereken koşullara aşağıda yer verilmiştir:

- Form-A Belgesi'nin düzenlenebilmesi için mevzuat gereği hak sahibinin en son hizmet aldığı kuruluşa/İl Müdürlüğüne belirlenen süre içinde başvuruda bulunması esastır. Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre başvuru süresi, haklarında korunma/bakım tedbir kararı alınmış olup da reşit olduğu tarih itibarıyla Bakanlığın sunmuş olduğu sosyal hizmet modelinden yararlananların, tedbir kararlarının sona ermesi ile başlar ve ikinci yılın sonunda biter. Hakkında uzatma kararı alınmış olan kişi için ise iki yıllık başvuru süresi, uzatma kararının sona erdiği tarih itibarıyla başlar. Korunma/bakım tedbiri kararı veya uzatma kararı sona eren kişiye başvuru süresi ile ilgili olarak kuruluş/merkez müdürlüğü tarafından yazılı tebligatta bulunulacaktır. Tebligat, korunma/bakım tedbiri kararı veya uzatma kararı sona erdiği tarihten itibaren bir ay içinde yapılacaktır. Form-A Belgesi, hak sahibinin başvuru tarihinden itibaren bir ay içinde düzenlenecektir.
- Mevzuat gereği, hak sahibinin en az iki yıl korunma/bakım altında kalmış olması gerektiğinden, hak sahibi hakkında reşit olduğu tarihe kadar alınmış olan korunma/bakım tedbiri kararlarının tamamı dikkate alınacaktır. Hakkında uzatma kararı bulunan hak sahibi için iki yıllık sürenin hesaplanmasında uzatma kararı süresi de dâhil edilecektir.
- Eğitimi gerekçesiyle korunma kararı uzatılan kişi için Form-A Belgesi, uzatma kararı süresi sonunda veya gerekçenin ortadan kalkması durumunda, mahkemeye başvurularak uzatma kararı kaldırıldıktan sonra düzenlenecektir. İlgili (a) Kanununun 24'üncü maddesi gereği kişinin korunma kararı, ortaöğretime devam etmesi nedeniyle 20 yaşına kadar (19 yaşını tamamladığı gün), yükseköğrenime devam etmesi nedeniyle 25 yaşına kadar (24 yaşını tamamladığı gün) uzatılmaktadır. Koruma kararının eğitim gerekçesiyle uzatılması için mahkemeye yapılacak müracaatta; ortaöğrenime devam edenler için "...adı geçen kişinin korunma kararının ortaöğrenimini tamamlayınca kadar veya en fazla 20 yaşına kadar uzatılması..." ve yükseköğrenime devam edecekler için "... adı geçen kişinin korunma kararının yükseköğrenimini tamamlayınca kadar veya en fazla 25 yaşına kadar uzatılması..." şeklinde talepte bulunulacaktır. Mahkeme kararında, bu şekilde bir hüküm bulunması hâlinde eğitimi tamamlayan kişinin uzatma kararı kendiliğinden sona ereceğinden yeniden mahkemeye başvurup uzatma kararının kaldırılmasına gerek kalmayacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Hak sahibi olunabilmesi için kişinin reşit olduğu tarih itibarıyla Bakanlığın sunmuş olduğu bir sosyal hizmet modelinden yararlanıyor olunması gerektiğinden; korunma/bakım tedbiri kararı alınan kişi için mutlaka uygun bir sosyal hizmet modeli belirlenerek korunma/bakım tedbiri kararı süresince uygulanmalıdır. Reşit olan kişi, kurumdan izinsiz ayrılmış olduğu durumda, bu şartı taşımayacağı için hakkında Form-A Belgesi düzenlenmeyecektir. Hak sahibi olup ilkokul mezunu olamayanlar hakkında da Form-A Belgesi düzenlenecektir. Ancak kamu kadrolarına atanabilmek için en az ilkokul mezunu olunması gerekmektedir. Bu konuda kişiye bilgi verilerek ilkokul mezunu olması yönünde rehberlik yapılacaktır.

Istihdam Hayatına Uyum Eğitimleri

İlk defa kamu görevlisi olarak işe başlayacak gençlerin, iş hayatına uyumlarını sağlamak ve karşılaşılabilecekleri olası sorunları bertaraf etmek amacıyla ASHB İl Müdürlükleri tarafından "İş Hayatına Uyum Semineri" düzenlenmektedir. Seminerler aracılığıyla, gençlerin işe başlama süreci hakkında bilgilendirilmesi, iş hayatına uyum süreçlerinin desteklenmesi, hakları ve sorumlulukları konusunda bilgilendirilmeleri, müstafi olarak devlet memurluğundan ayrılma riskinin engellenmesi sağlanmaktadır. Böylece İş Hayatına Uyum Seminerleri ile gençlerin iş hayatına bilinçli ve motive olarak başlamaları ile uyum süreçleri desteklenmektedir. Bu uygulama, her istihdama yerleştirme dönemi sonrası tekrarlanmakta ve güncelliğini korumaktadır (ASHB, 2020).

Bunun yanı sıra çocukların, ilgi, yetenek ve mesleki becerileri doğrultusunda, iş ve meslek sahibi olmaları ve kariyer planlamalarının etkin bir biçimde yapılabilmesi için İŞKUR ile iş birliğinde mesleki rehberlik, danışmanlık ve kariyer planlama eğitimleri verilmektedir. Bu eğitimler aracılığıyla çocukların, meslekler ve çalışma hayatına ilişkin bilincinin artırılması sağlanmakta, yeteneklerini ve amaçlarını fark edebilmeleri amaçlanmaktadır.

Bütçe ve Finansal Destek

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik uyarınca Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, yardıma muhtaç olduğu tespit edilen ailelerin çocukları ile haklarında korunma/bakım tedbiri kararı alınmış ve reşit olarak sosyal hizmet kuruluşlarından ayrılan gençlere yönelik Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri sağlanabilmektedir. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik esaslarıncı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden yararlanacaklar net olarak tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 6. maddesi uyarınca; "Bakım tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlardan, iş ve meslek edinme kursuna veya eğitimlerine devam eden veya bir iş ve meslek sahibi olmayıp desteklenmedikleri takdirde muhtaç duruma düşecek olan gençler Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden yararlanabilmektedir".

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrıca, Yönetmelik'in 6. maddesinde devamla çocukların, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden en fazla on sekiz yaşını tamamlayıncaya kadar yararlandırılabilceği ancak on sekiz yaşından sonra ekonomik destek verilmesine aşağıdaki esaslar çerçevesinde devam edilebileceği belirtilmektedir. Buna göre:

- Ekonomik destek almakta iken 18 yaşını dolduranlardan, desteklenmedikleri takdirde eğitimine devam edemeyecek durumda olan ortaöğretim öğrencileri 20 yaşına kadar,
- Ekonomik destek almakta iken 18 yaşını dolduran çocukların, meslek edinme kursuna devam etmesi hâlinde kurs süresince en fazla 1 yıla kadar,
- İş ve meslek sahibi olamayan ve öğrenime devam etmeyenler, süreli ekonomik destek hizmetinden en fazla iki yıl süresince, ön lisans veya lisans eğitimine devam edenler ise öğrenim süresi boyunca Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden yararlandırılabilir.

Ek olarak, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu'nun 22.05.2018 tarih ve 2018/2 sayılı kararı doğrultusunda, zorunlu ihtiyaçların karşılanması hususunda destek alabilmek için ikamet edilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuru yapılabilmektedir. Ayrıca, çalışma hayatına başlayana kadar geçen süre içinde sağlık hizmetlerinden yararlanılabilmesi için Genel Sağlık Sigortasına dâhil olunması, bunun için gelir testi yaptırmak üzere ikamet edinilen ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuru yapılması gerekmektedir. Bunların yanı sıra giyim desteği, harçlık desteği, eğitim ve öğretim giderleri desteği, öğrenci katkı payı desteği, burs giderleri, ulaştırma giderleri desteği, kurs desteği, yemek ücreti desteği gibi hizmetler bireysel olarak yapılan değerlendirmeler neticesinde ihtiyaçın tespiti hâlinde sağlanabilmektedir.

Barınma Destek Hizmeti

36

Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme Birimleri tarafından, bakım hizmetinden ayrılan gençlere yönelik uygun barınma imkânları konusunda destek sağlanmaktadır. İhtiyaç duyulan yardımın düzeyi ve sağlanacak barınma yeri, izleme sürecinden sorumlu meslek elemanı tarafından yapılacak görüşmelerde, bağımsız hayata geçiş planı kapsamında detaylı olarak anlatılmalıdır. Bu kapsamda yapılan bilgilendirmede, gencin ihtiyaçlarına yönelik destek hizmetlerini sunan kurumlar hakkında da bilgilendirme yapılmaktadır.

Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme Hizmetleri ile ilgili rehberlere şu adresten ulaşılabilir:
<https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/bakim-sonrasi-rehberlik-ve-izleme-hizmetleri/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Barınma ihtiyacı olan gençler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile iş birliği içinde 2018 yılında ilk kez uygulamaya geçirilen (Fon Kurulu Kararı: 22.05.2018 tarih ve 2018/2) proje doğrultusunda barınma yardımından faydalanabilmektedir. Bu bağlamda gençlerin, işe girene ve bağımsız yaşam becerileri kazanana kadar geçen sürede kamu misafirhanesi, sosyal tesis, konukevi ya da aynı standartta bir otel, pansiyon gibi yerlerde konaklayabilmesine ilişkin çeşitli destekler sağlanabilmektedir (ASHB, 2020).

Çeyiz Desteği (Evlenme Yardımı)

Yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla verilecek Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi amacıyla hazırlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 18'inci maddesinde evlenme yardımına ilişkin ifadeler yer verilmektedir. Bu kapsamda, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 32'nci maddesi gereği Bakanlığa ait sosyal hizmet kuruluşlarında korunma kararı devam eden genç kızlardan evlenenlerin, çeyiz ihtiyaçlarının karşılanacağı ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek devlet memuru aylığının bir buçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılacağı belirtilmektedir. Bu yardımın hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödeneceği aynı madde uyarınca hükmedilmektedir. Evlenme yardımı için korunma kararının halen devam ediyor olması gerekmekte olup evlilik kaydının ibrazına istinaden İl Müdürünün onayı ile yardım yapılmaktadır.

37

- **Çocuğun reşit olarak kurumdan ayrılmasına müteakiben yapılacak çalışmalar, Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme Birimlerince yürütülmekte ve takip edilmektedir.**
- **Gençlerin, bakım sonrasında hayatlarını en iyi şekilde sürdürebilmeleri için yapılan çalışmalar; rehberlik, danışma ve izleme hizmetleri, kamu ve özel sektörde istihdam desteği, iş hayatına uyuma yönelik eğitimler, bütçe ve finansal destek hizmetleri, barınma destek hizmetleri ve çeyiz yardımınıdır.**
- **Rehberlik, danışmanlık ve izleme hizmetleri, sosyal hizmet modellerinden yararlanmakta olup reşit olarak ayrılmasına iki yıl kalmış çocukların, bakım sonrasında bağımsız yaşama hazırlanması ve istihdam edilme, toplumsal hayata uyum süreçlerinde gerekli olan destek, rehberlik ve en az bir yıl süreli izleme hizmetlerini içermektedir.**
- **Bakanlığa ait sosyal hizmet kuruluşlarında korunma kararı devam eden genç kızlardan evlenenlerin, çeyiz ihtiyaçlarının karşılanacağı ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek devlet memuru aylığının bir buçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılacağı belirtilmektedir.**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

NELER ÖĞRENDİK?

Bu ders, çocuk haklarına yönelik faaliyetler, koruyucu, önleyici hizmetler ve bakım sonrası hizmetlere ilişkin faaliyetler olmak üzere üç ana başlıkta ele alınmıştır. Her bir hizmet alanı kendi faaliyetleri bağlamında ayrıca alt başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

İlk olarak çocuk haklarına yönelik faaliyetlere ışık tutulmuştur. Çocuk hakları, dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu yasal ya da ahlaki açıdan; eğitim, sağlık, yaşama, barınma ve korunma gibi haklarının tümünü birden tanımlamak için kullanılan evrensel bir kavramdır. Çocukların, haklarını korumak ve kendileri ile ilgili kararlarda görüşlerini almak amacıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi hazırlanmış ve Birleşmiş Milletlerin 44. Genel Kurulunda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilerek imzaya açılmıştır.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuklara özel tanınan haklar, dört ana başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar, "çocuğun üstün yararı", "yaşama ve gelişme hakkı", "korunma hakkı" ve "katılım hakkı"dır.

Çocuk Hakları Komitesi yılda iki kez, Nisan ve Ekim aylarında düzenli olarak toplanmaktadır. Bu toplantılarda neler yapılacağına dair kararlar alıp, bu kararlara göre çalışmalar yürütmektedir. Çocuk haklarına ilişkin faaliyetlerden bir diğeri ise "Ülke Kalkınma Raporları"dır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 44. maddesi kapsamında periyodik olarak ulusal çocuk hakları raporları hazırlanmaktadır.

Bu derste ele alınan konulardan bir diğeri de koruyucu ve önleyici hizmetlerdir. Koruyucu ve önleyici hizmetler, çocuklara yönelik riskleri önceden tespit edip bu riskleri bertaraf etmeye yönelik çalışmayı içeren ve çocuğun olumlu gelişiminin desteklenmesine yönelik hizmetlerin hayata geçirilmesini amaçlayan en önemli unsurlardan birisidir.

Bu kapsamda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından dijital risklere karşı önleyici faaliyetler, çocuklara yönelik yayınlara ilişkin faaliyetler, eğitim ve farkındalık faaliyetleri yürütülmektedir. Bu faaliyetlerin amacı, çocukların güvenli, destekleyici ve tüm haklarına erişimlerinin sağlanabileceği ortamlarda yetişmelerinin desteklenmesidir.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Öksüz Yetim ve Gündüzlü Hizmetler Dairesi Başkanlığı tarafından öksüz-yetim çocuklara yönelik yürütülen koruyucu ve önleyici hizmetler arasında; özel kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüpleri hizmetleri ve Çocuklar Güvende Ekipleri yer almaktadır.

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar için koruyucu ve önleyici mekanizmaları harekete geçirmek, yetim ve öksüz çocukların haklarını koruyarak refah düzeylerini yükseltmek ve toplumsal farkındalığı, dayanışmayı artırmak amacıyla tüm illerde Öksüz ve Yetim Hizmet Birimleri kurulmuştur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek ve çocukları risklerden koruyarak refah içinde yaşamalarını sağlamak için Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı koordinesinde her ilde Çocuklar Güvende Ekipleri oluşturulmuştur. Oluşturulan bu ekipler aracılığıyla risk altındaki çocuklara yönelik tespit, yönlendirme ve izleme faaliyetleri yürütölmektedir.

Ders kapsamında ele alınan üçüncü ana başlık bakım sonrası hizmetlerdir. Bu kapsamda, gençlerin bakım sonrasında hayatlarını en iyi şekilde sürdürebilmeleri için çalışmalar; rehberlik, danışma ve izleme hizmetleri, kamu ve özel sektörde istihdam desteği, iş hayatına uyuma yönelik eğitimler, bütçe ve finansal destek hizmetleri, barınma destek hizmetleri ve kız çocuklarına çeyiz yardımı olmak üzere altı başlıkta açıklanmıştır.

Bu kapsamda; rehberlik, danışmanlık ve izleme hizmetleri, sosyal hizmet modellerinden yararlanmakta olup reşit olarak ayrılmasına iki yıl kalmış çocukların bakım sonrasında bağımsız yaşama hazırlanması, istihdam edilme sürecinde ve toplumsal hayata uyum aşamasında gerekli olan destek, rehberlik ve en az bir yıl süreli izleme hizmetlerini içermektedir.

Bu derste aktarılan bilgiler ışığında, inceleme, tespit ve müdahale hizmetlerine ilişkin idari süreç ve uygulama süreci aşağıdaki gibi özetlenebilir.

İdari Süreç

İdari süreçte, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde çocuk haklarına yönelik faaliyetler Çocuk Hakları Daire Başkanlığı; koruyucu ve önleyici hizmetler, Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığı ve Öksüz, Yetim ve Gündüz Hizmetleri Daire Başkanlığı; bakım sonrası hizmetler ise Rehberlik ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinesinde yürütölmektedir. Her bir faaliyet, ilgili Daire Başkanlığınca takip edilmektedir. Takip ve koordinasyonun yanı sıra ilgili Daire Başkanlıklarınca proje ve programların geliştirilmesine yönelik çalışmalar da yürütölmektedir.

Uygulama Süreci

Uygulama süreci ise Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin Çocuk Hizmetleri Birimlerince ve Sosyal Hizmet Merkezlerinin ilgili birimlerince yürütölmektedir. Bu birimler, çalışmalarını doğrudan ildeki çocuk ve aileler ile yürütmektedir. Bu kapsamda yürütölen faaliyetler, düzenli olarak Sosyal Hizmet Merkezleri tarafından ASH İl Müdürlüklerine; ASH İl Müdürlüklerince ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne resmî yazı ile bildirilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SORULAR

1. Belli bir konuyu ele almak amacıyla belirli sayıda kişinin bir araya gelerek oluşturduğu topluluğa komite denir. Çocuk Hakları Komiteleri de Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilke ve hükümlerinin yetişkinler ve çocuklar başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde öğrenilerek hayata geçirilmesi için oluşturulmuştur. Çocuk Hakları Komitesi bir yılda kaç kere toplanmaktadır?

- a) Yılda iki kere
- b) Yılda üç kere
- c) Yılda altı kere
- d) Yılda bir kere

- I. Ayrımcılık yapmama
- II. Aile odaklılık
- III. Çocuğun katılımını kolaylaştırma
- IV. Çocuğun çalışma hakkına saygı
- V. Hizmete ilişkin geri bildirim

2. Yukarıdakilerden hangileri, Çocuklar Güvende Ekipleri ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde uygulanması gereken ilkelerden **değildir**?

- a) II ve IV
- b) Yalnız V
- c) IV ve V
- d) Yalnız IV

3. Hakkında bakım tedbiri olan çocuklara yönelik bakım sonrası hizmet planlaması süreci yapılandırılmaktadır. Buna göre bağımsız hayata geçiş planı yaşında başlar.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) 15
- b) 16
- c) 18
- d) 17

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının, özel kreş ve gündüz bakımevinden yararlanacak çocuklar için herhangi bir maddi desteği bulunmamakla birlikte, özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerinde yüzde üç oranında ücretsiz bakım yardımı bulunmaktadır. Buna göre, ilgili başvuru nereye ve nasıl yapılmaktadır?

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına dilekçe ile
- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne dilekçe ile
- Başvurulmak istenilen özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerine dilekçe ile
- Kolluk kuvvetlerine ihbarda bulunarak

5. Aşağıdakilerden hangisi Çocuk Danışma Kurulunun görevlerinden **değildir**?

- Risk altındaki çocuklara yönelik izleme ve takip çalışmalarını yürütmek
- Çocuklarla ilgili politikaların belirlenmesinde etkin rol almak
- Ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtım ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak
- Her yıl bir eylem planı oluşturarak Çocuk Hakları İl Komiteleriyle paylaşmak ve takibini yapmak

- Barınma Desteği
- Finansal Destek
- İstihdam
- Çeyiz Yardımı
- Araç Desteği

6. Yukarıdakilerden hangileri, bakım sonrası sürece yönelik hizmetlerdendir?

- Yalnız I
- I, II, III, IV
- I ve IV
- Hepsi

7. 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 24'üncü maddesinde göre "Korunma kararı, genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması hâlinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabileceği gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir." Kanuna göre, reşit olduktan sonra korunma kararının devamı ile ilgili hangisi **yanlıştır**?

- Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan çocukların korunma kararı uzatılır.
- 18 yaşını tamamlamış ve hâlen korunma ihtiyacı içinde olan çocuklardan, ortaöğrenime devam edenlerin 20 yaşına kadar uzatılabilir.
- Yükseköğrenime devam edenlerin, 25 yaşına kadar uzatılabilir.
- Hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmış suçta sürüklenen çocukların, soruşturma ve kovuşturma süreçleri tamamlanıncaya kadar uzatılabilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

8. Yılda iki kere toplanan Çocuk Hakları Komitesinin amacı nedir?
- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilke ve hükümlerinin, yetişkinler ve çocuklar olmak üzere toplumun tüm kesiminde öğrenilerek hayata geçirilmesi
 - Çocuk Koruma Kanunu'nun gözden geçirilmesi
 - Çocukların suçtan korunması
 - Çocukların eğitime katılımının takip edilmesi
9. Hakkında bakım tedbiri olan çocuklara yönelik bakım sonrası hizmet planlaması süreci yapılandırılmaktadır. Buna göre bağımsız hayata geçiş planı, 16 yaşında başlayıp korunma kararının sona erdiği tarihten yıl sonra tamamlanacaktır.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- 3
- 5
- 2
- 1

10. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının özel kreş ve gündüz bakımevinden yararlanacak çocuklar için herhangi bir maddi destek ödemesi bulunmamakla birlikte özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerinin kapasitesinin yüzde, İl Müdürlüklerince tespit edilecek çocukların ücretsiz yararlanması için ayrılmaktadır.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- 20'si
- 3'ü
- 5'i
- 10'u

11. Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığıyla Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu çocukların topluma uyum süreçlerinin akran desteği ile geliştirilmesi ve çocuklar arasında karşılıklı iletişim ve iş birliğine olanak sağlaması amacıyla oluşturulan platform aşağıdakilerden hangisidir?

- Sosyal Yardımlaşma Platformu
- Sosyal Uyum Programı
- Sosyal Destek Programı
- Akranlarla Sosyal Destek Platformu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- I. Eğitim ve Farkındalık Çalışmaları
- II. Çocuklar Güvende Ekipleri
- III. Barınma Destek Hizmetleri

12. Yukarıdakilerden hangileri, koruyucu ve önleyici faaliyetlerden **değildir**?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) Yalnız III
- d) Hepsi

13. 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 24'üncü maddesinde yer alan "Korunma kararı genel olarak çocuk kadar devam eder." hükmü amirdir. Buna göre, boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) İşe girene
- b) Evlenene
- c) Reşit olana
- d) Eğitimini tamamlayana

14. Çocuklara yönelik yayınlara ilişkin faaliyetlerin bir çıktısı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yapan uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından oluşturulan listesidir. Komisyonca uygun görülen kitaplar, yaş gruplarına göre kategorize edilerek Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü web sitesinde yayınlanmaktadır.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) Çocukça Kitaplar
- b) Çocuk Dilinde Kitaplar
- c) Çocuk Dostu Kitaplar
- d) Çocukların Yazdığı Kitaplar

- I. Ulusal Çocuk Formu
- II. Çocuk Danışma Kurulları
- III. Sosyal Uyum Programı
- IV. İl Çocuk Hakları Komitesi

15. Yukarıdakilerden hangileri ÇHGM'ye bağlı Çocuk Hakları Daire Başkanlığı koordinesinde yürütülmektedir?

- a) II ve IV
- b) Yalnız IV
- c) I, III ve IV
- d) Hepsi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- 16.** Aşağıdakilerden hangisi, ÇHGM'ye bağlı Öksüz, Yetim ve Gündüz Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinesinde yürütülmemektedir?
- Barınma Destek Hizmeti
 - Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuklara Yönelik Hizmetler
 - Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri Hizmetleri
 - Çocuk Kulüpleri Hizmetleri
- 17.** Türkiye'de 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü her yıl kutlanmakta ve bu kutlamalar kapsamında 2000 yılından itibaren her yıl, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda, 81 ilin Çocuk Hakları Komitelerinden gelen çocuk temsilcilerin (1 kız ve 1 erkek) katılımı ilegerçekleştirilmektedir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- İl Çocuk Hakları Komitesi
 - Çocuk Danışma Kurulları
 - Ulusal Çocuk Formu
 - Ulusal Çocuk Hakları Komitesi
- 18.** Çocuklar Güvende Ekiplerinin izleme faaliyetleri kapsamında, risk altındaki çocukların aracılığıyla izlemelerinin yapılabilmesi ve zamanında müdahalenin gerçekleştirilebilmesi amacıyla düzenli aralıklarla hane ziyareti yapılarak çocuğun ve ailenin karşılabileceği riskler ve ihtiyaçları değerlendirilmektedir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- Çocuk Evleri
 - Çocuk Mahkemeleri
 - Çocuk Koruma Kurulları
 - Sosyal Hizmet Merkezleri
- 19.** Dijital risklere karşı koruyucu ve önleyici hizmetlerle ilgili olarak Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, çocukları, ebeveynleri, çocuk alanında ya da çocuklarla çalışanları ve toplumu bilgilendirmek; bahsi geçen gruplarla iletişim kurulmasını ve farkındalık kazandırılmasını sağlamak amacıyla oluşturulan web sitesi aşağıdakilerden hangisidir?
- Çocuk İçin Dost Uygulamalar (DUY)
 - Çocuk Dostu Kitaplar
 - Çocuk Dostu İçerikler
 - Çocuk Dilinde Sosyal Medya

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

20. Sosyal hizmet modellerinden yararlanan ve reşit olarak koruma kararı sona eren gençlerin, kamu veya özel sektörde istihdam edilebilmelerine yönelik birtakım uygulamalar geliştirilmiştir. 2828 sayılı Kanun veya 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca, haklarında koruma veya bakım tedbir kararı alınmış olup fasıllı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil az olmamak üzere sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklardan, reşit olduğu tarih itibarıyla bu hizmetlerden yararlanmaya devam edenler, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmektedir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) 2 yıldan
- b) 5 yıldan
- c) 6 aydan
- d) 1 yıldan

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 100. Yılına Özel Çocuk Bülteni, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). Çocuk Politikaları Serisi/2-Çocuk Hakları ve Türkiye Uygulaması-23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Özel Yayını, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013). Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013–2017.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). İdare Faaliyet Raporu, Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2023–2028.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2004, 14 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 25346). Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ulusal ilk rapor. (1999) Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1989).
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (1994, 11 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 2213).
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (2003, 21 Ekim). Resmî Gazete (Sayı: 25266).
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. (2001, 1 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 24305).
- Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2022, 6 Eylül). Resmî Gazete (Sayı: 31945).
- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (2004, 19 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 25438).
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005, 15 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25876).
- Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2006, 23 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 26386).
- Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006, 24 Aralık) Resmî Gazete (Sayı: 26386).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Demirbaş, H. ve Görgülü, T. (2022). Bağımlı birey/lerin bulunduğu aileler ve ebeveynlik süreçleri. In H. Cihan (Ed.), **Farklı aile yaşantıları ve ebeveynlik süreçleri** (pp. 1-26). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

<https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/bakim-sonrasi-rehberlik-ve-izleme-hizmetleri/>; Erişim: 25.08.2023.

<https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuk-dostu-kitap-listesi/>; Erişim: 25.08.2023.

[https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5](https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5;); Erişim: 26.08.2023.

İnan, A. N. (1995). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 44.

Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük. (1995, 2 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 22218).

Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012, 14 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 28497).

Ögel, K. (2001), **Bağımlılığı Önleme Anne-Babalar Öğretmenler İçin Kılavuz**. İstanbul: IQ Kültürsanat Yayınları.

Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983, 27 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 18059). T. C. Anayasası (1982, 9 Kasım). Resmî Gazete (Sayı: 17863).

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2015, 3 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 29284).

Türk Medeni Kanunu. (2001, 8 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 24607).

"Bu yayın, Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile oluşturulmuştur ve sürdürölmektedir. İçerik tamamıyla WEglobal Danışmanlık A.Ş sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir."